

**FEIZ
HA
BREIZ**

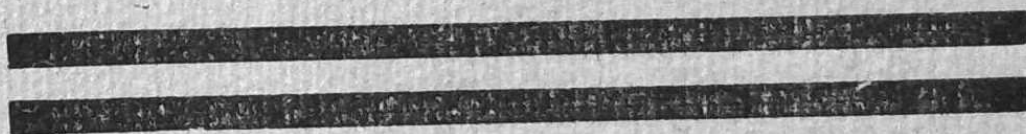
GOUERE 1926

Lakit ho pugale da lenn ha da skriva brezoneg;
Grit d'ho pôted, d'ho merc'hed yaouank kana, prezek
e brezoneg;

Ha kasit-i holl — ha deuit ganto, — da Zantez-Anna-
Wened,

d'ar 16 a viz gwengolo,
elec'h ma vezo lore ha priziou da c'hounit.

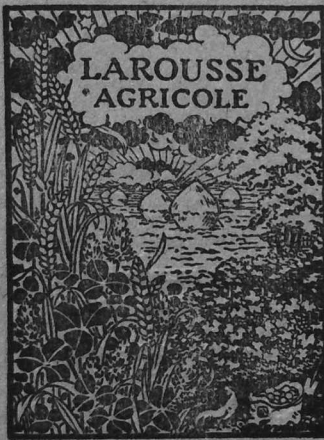
LIBRAIRIE LE GOAZIOU
- MORLAIX & QUIMPER -

Le LAROUSSE AGRICOLE doit faire partie de l'outillage de toute ferme moderne.

Le LAROUSSE AGRICOLE est un dictionnaire où vous trouverez dans l'ordre alphabétique tous les renseignements pratiques intéressant l'agriculture.

Il forme deux superbes volumes — 1.700 pages (format 32 x 25) — 5.000 articles — 5.216 gravures — 40 planches en couleurs — 102 planches en noir.

Prix des deux volumes reliés demi-chagrin 258 fr. 50 pour paiement comptant (port en sus).

MACHINISME AGRICOLE. — Les Moteurs, Outillage fixe et mobile perfectionné. DROIT RURAL. (Tous les renseignements voulus).

Demandez un prospectus-spécimen gratuit à la LIBRAIRIE LE GOAZIOU

Ce que contient le Larousse Agricole

Le rapide aperçu ci-dessous ne donne qu'une idée encore très incomplète de la richesse et de la variété de la documentation contenue dans le Larousse Agricole.

CULTURE DU SOL. — Assollements, Fumiers, Engrais chimiques, Céréales et culture de rapport. Différentes espèces de blé, de pommes de terre, etc.

HORTICULTURE. — Culture potagère, Arboriculture, Floriculture, etc.

INDUSTRIES AGRICOLES. — Lait et beurre, fromage, cidre, Meunerie, etc.

ECONOMIE DOMESTIQUE ET AGRICOLE. — Comptabilité agricole, Syndicats et coopératives. Conserves de légumes et de fruits, Miel et cire, etc.

ELEVAGE. — Bétail. Basses-cours modernes. Hygiène de la ferme. Alimentation rationnelle, Sélection. Reproduction. Différentes races de chevaux, de vaches. Apiculture, etc.

ART VÉTÉRINAIRE. — Méthodes scientifiques modernes. Les maladies et leurs remèdes. Parasites et animaux nuisibles.

GÉNIE RURAL ET LES CONNAISSANCES PRATIQUES. — Arpentage. Levés de plans. Nivellement. Drainages et irrigations. Bâtiments ruraux. Constructions économiques. Ciment armé. Menuiserie.

Ti koz L'OLLIEROU
L'HOSTIS & JORDE
SUCCESSEURS
18, 27, Rue Louis-Pasteur
-:- BREST -:-
R. c. 1442

Pa ho pezo eun dra bennak da bréna, dalc'hit sonj eo en hon ti e kavoc'h ato ar muia da joaz hag an dessiniou nevesa e mou-chouerou ha tavancherou brodet.

Seiz, mezer, ha danvez a bep seurt.

Dioc'h ar galite an ti-man a werz gwelloc'h-marc'had eget neus forz pehini all.

Eun eskompt a ugent real dre gant a vez roet e marc'hadourez ha dek dre gant d'ar familhou niverus.

AR MEUBL
ar re vrasa, ar re grenva,
hag ar re gwella marc'had,
a vez kavet e ti
VICAIRE-LÉVEC
Marc'hadour meubl
105, rue Jean-Jaurès
(ar ru Baris gwechall) **BREST**
Dionallit mat : n° 105 a lavaran, ha neket eun
Téléph. 7-75 ti all eo ! R. c. 6975
Médaille d'Or à l'Exposition des Arts Décoratifs
de Paris 1925

Meubl acajou, kraon, ha dero eus a bep seurt. Stal vras evit ar meubl e giz Breiz. — Gweleou houarn a kouevr. — Gloan, mataresennou, plunv, palennou, sklennou, etc.
Meubl kerez, gwarnisset, great a-razoz evit an dud diwar ar meaz.

Livraison gratuite à domicile par camion-auto.

Grands Magasins de Nouveautés
Aux Galeries Saint-Martin
Les plus Jolies Nouveautés
Les Meilleurs Prix
VÊTEMENTS SUR MESURE POUR HOMMES
DEUX EXCELLENTS COUPEURS
Spécialité de DRAPERIES NOIRES et FANTAISIE
pour la campagne

Maladies du Sang et de la Peau

Eczéma, psoriasis, acné, démangeaisons, vices du sang, traités par les Rayons Ultra Violets, le plus puissant thérapeutique connu.

Maladies des voies urinaires

Guérison par l'électrolise

Traitement des Métrites, pertes blanches, anémies.

Sérums, vaccins, sels de radium

Dr P. TEISSONNIÈRE

50, rue d'Aiguillon — BREST
Brezoneg en ti.

AU TIGRE ROYAL

FOURRURES et PELLETERIES

37 — Rue de Siam — 37

- BREST - R. C. 38

Grand choix de Fourrures
de toutes provenances

TRANSFORMATIONS

REPARATIONS

PRIX MODÉRÉS

*Prena a reer es-kreiz, krec' hin lern,
kaerelled-vras, gozed, lapined,
pudasked, hag all... ;
ha paet e vezont prizioù mat.*

YEC'HED AR VUGALE

Ar "SIROP FERET" a-enep an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Ralfort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc...

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal: GRANDE PHARMACIE DU PROGRÈS, 2, rue de Paris, (au-dessus de l'Octroi). BREST. R. C. 232

Toennou SPECK en « EVERITE »

grêt gant simant hag amiant, na dreuz ket an dour anezo, a vir ouz ar riou koulz hag ouz an domder.

== PEURBADUS ==

E pladennou a bep ment, betek 3^m 05. Es ha prim da staga, forz gant piou.

— Tol evez ouz ar varc'hadourez grêt henvel. —

Ouspenn 2.000 prener, en o zouez *Ponts et chaussées, Marine nationale, Poudrerie du Moulin-Blanc, usine des Produits chimiques, etc.*, bet zervijet en doare ar gwella.

E gwerz e Ti SPECK, 46, ru Jean Jaurès, Brest
(Gwechall ru Paris, ez-eün d'ar ru Victor Hugo)

Gwerzer an « EVERITE » vit Breiz

Ti Speck a ro da c'houzout en deus ivez e gwerz

Kement 'zo ezomm 'vit sevel lojeiz :

Koad an Nord, tebilh « mâchefer » ; râ, simant, pladennou « töl » a bep ment hag ha bep hed, betek 3^m 05. Kartons goudronet a c'hell mont betek 10 vloaz. — Livañ a bep liou, e boestou o poueza etre 2 ha 10 lur. etc.,... Koadach, emmenuzerach, dorjoui, prenechou, etc., grêt diwar vuzul.

SPECK a zav ivez tier marc'had mat
e mein pe e tebilh « mâchefer », izel briz.

AUX DAMES DE FRANCE

95, 97, 99, Rue de Siam, BREST

LES PLUS GRANDS MAGASINS DE LA RÉGION

— NOUVEAUTÉS — MÉNAGE —
MEUBLES — ARTICLES DE PARIS

Ar gwella marc'hadourez evit an izella priz

Actuellement :

NOUVEAUTÉS DE LA SAISON

Tud an ti a oar brezoneg.

TAOLIT EVEZ MAT!

N'ankounac'hait ket
penaos an **DILHAJOU**
evit **GOAZED, PAOTRED YAOUANK** ha **BUGALE**
ar re **Wella, ar re Gwella-Marc'had**
a vez gwerzet

Aux ELEGANTS

80, ru Siam, **BREST** (Gwechall ti **LIVENAIS**)

Ti a gonfians, **REKOMANDET**

EUN DISKENN-BRIZ a 7 o/o a vez roet d'ar Familhou niverus
ha d'ar zoudarded mac'hagnet er brezel.

CRÉDIT NANTAIS

Société anonyme au capital de 30 millions de francs

**BREST, 6, plasenn Latour-d'Auvergne,
KASTELL-PAOL, 21, Ru-Vras,
PLOUGASTELL ha KAMELET.**

M'ho peus c'hoant da lakaat hoc'h arc'hant da c'hounit,
kasit anezan d'an ti-man;
Mar d'oc'h berr en arc'hant, goulennit er **C'hredit Nantais**,
hag e vezo prestet d'eoc'h.

Ar **C'hredit Nantais**, ouspenn, a gemer arc'hant pe
vilheji da ziuall. **Rentet e vezont en dro**, gand eun
interes a 4 1/2 o/o war ar marc'had.

Eil bloavezh ha tri ugent

N° 7

Miz GOUERE 1926.

Feiz ha Breiz

HA KROAZ AR VRETONED

KELAOUENN VIZIEK GANT SKEUDENNOU

Relijion — Istor Breiz — Marvailhou — Gwerziou
ha Soniou — Buhez ar Vro

RÉDACTION

J.-M. PERROT, Plouguerneau (F⁶) | Y. LE MOAL, Coadout, p^r Guingamp

ADMINISTRATION
du **FEIZ HA BREIZ** :
Fr. GEORGELIN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 44-40 RENNES

ADMINISTRATION
du *Bleun-Brug* et de l'*Emgleo Sant Ilu*
Y. DREZEN,
Brest — 4, rue du Château — Brest
c/c 6238 RENNES

ABONNEMENTS INDIVIDUELS
« FEIZ HA BREIZ » et « KORN-BOUD »
Bretagne . . . . . 10 f. l'an
France . . . . . 11 f. l'an
Etranger . . . . . 12 f. l'an
Abonnements collectifs
Feiz ha Breiz (seul)
(à partir de 5 exempl.). 6 f. l'an

PUBLICITE
Toutes les insertions sont faites
à l'année
Une page entière . . . 300 fr.
Une demi-page . . . 175 fr.
Un quart de page . . . 100 fr.

TAOLENN AR MIZ. — Goueliou ar XVI^{vet} Bleun-Brug :
Pèziou-c'hoari; Lettre d'un recteur à ses confrères;
Grand concours de chorales; Konkour Breuriez ar
Brezoneg. — Mikael an Nobletz, J. U. — Kerlo al
Leal, G. AR PRAT. — Kerne, F. M. — Labouriou ar
merc'hed wardro an ti, TINTIN ANNA. — Janedig er
skol, MELEGAN. — Glaoda ar Prat, Y.-V. PERROT. —
An Aotrou Abgrall, Y.-V. P. — Divinadennou.

SULIOU HA GOUELIU MIZ GOUERE

- 4 a viz *Gouere*. — VI^{vet} sul goude ar Pantekost.
Hizio e lider en ilizou ar vro-man gouel sant Per ha
sant Paol.
- 11 a viz *Gouere*. — VII^{vet} sul goude ar Pantekost.
- 18 a viz *Gouere*. — VIII^{vet} sul goude ar Pantekost.
- 25 a viz *Gouere*. — IX^{vet} sul goude ar Pantekost.
Hizio e kaner oferenn sant Jalm, abostol, ha gous-
perou kenta Santez Anna.
- 26 a viz *Gouere*. — Santez Anna, Mamm ar Werc'hez
Vari ha patronez Breiz; gouel devoision lidet e Ke-
ranna.

E doug an tri dervez, ar peziou a vo c'hoarriet e Gwened a vo disklêriet e Sal vras ar Cinema.

AR YAOU E KERANNA

DIZIOU, da 8 eur. — Kenstrivadegou ar Bleun-Brug. — Lenn ha displega, prezek ha kana.

Da 9 eur hanter. — Kanaouennoù eus an dibab, a vo kanet, epad eun eur, gant Kanerien ha kanerezed brudet Rekouvrans (Brest).

Da 10 eur 1/2. — Oferenn-bred lavaret gant an Ao. Guillevic, vikêl-vras. Prezegenn gant an Ao. Buleon, person an Iliz-veur.

Da 11 eur 1/2. — Pred bras.

Da 13 eur. — Gouel ar Vretoned maro er brezel. — Gouel an Tiegeziou breizad.

Da 14 eur. — Peziou-c'hoari e c'hoariva Nikolazig, — hag e c'hoariva, ar C'hoerdi bihan.

Da 17 eur. — Kan exit kimiadi diouz Santez Anna. Salud ar Zakramant.

GOUELIOU

ar

XVI^{vet} Bleun-Brug

Ar Pêziou-c'hoari

DILUN DA NOZ, da 8 eur 1/2.

1. Prezegenn war ar *Soniou brezonek* gant kanaouennoù ha taolennou.
2. *Kleier Sant Patern*.
3. *Heritourien ar Boulom*, pez-c'hoari a vo disklêriet gant *Paotred Sant Patern*.

DIMFERS DA NOZ, da 8 h. 1/2.

1. *Fosfatinn ar vatez fin*, pez-c'hoari farsus en 1 arvest.
  2. *Ar fri a c'hounit ar verc'h*, diviz farsus.
  3. *Stag ar vuhez*, pez-c'hoari kentelius en 3 arvest.
- An tri bez diwezan a zo savet gant an O. Bayon, ar skri-vagner bras anavezet koulz e Bro-C'hall evel e Breiz.

DIMERC'HER DA NOZ, da 8 h. 1/2.

Pasion Goneri, kloareg ha soudard breton, pez e c'houec'h arvest, e brezoneg hag e galleg, savet gant an O. Bayon, ha laket er penn anezan eur c'henskrid meuldius bras gant an Ao. Henry Bordeaux, eus Akademi Bro-C'hall.

Kanaouennoù *Pasion Goneri* a vezo kanet gant Strollad kanerien Rekouvrans (Brest).

Gwened hag e vaouez

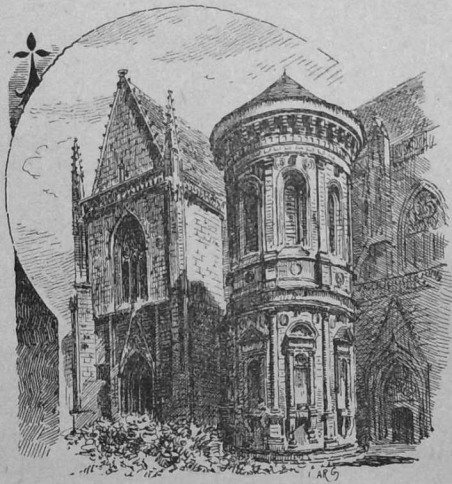
Lettre d'un Recteur à ses confrères pour leur communiquer un projet du « Bleu-Brug Vannetais » que Monseigneur Gouraud bénit et encourage.

Mon cher confrère,

Sans préambule, voici ce dont il s'agit :

Le « Bleu-Brug » qui a organisé l'an dernier un cortège historique à Guingamp pour rappeler l'entrée de la duchesse Anne en cette ville, a conçu le projet d'offrir cette année à Sainte Anne, notre douce Patronne et

notre vraie duchesse, un hommage qui ne lui a pas encore été rendu — du moins dans cette forme — en y amenant, en septembre prochain, de tous les cantons de la Bretagne le plus possible de jeunes mariés de l'année avec leur cortège d'honneur, et le plus possible de familles chrétiennes: pères et mères entourés de leurs enfants. Ce projet peut ne pas être un rêve: il est parfaitement réalisable.

Eur c'horn eus iliz veur Gwened

En effet, tous nous savons que la plupart de nos jeunes mariés se font un devoir d'aller sans tarder prier devant l'image miraculeuse, et nous voyons cela avec joie. Il s'agit seulement, cette année, de faire en sorte qu'ils y viennent tous le même jour, et le plus possible avec leur parenté qui les accompagnait au jour de leur mariage.

On a déjà convoqué à Sainte-Anne, plusieurs fois, les mères chrétiennes, et aussi les hommes; on n'y a pas encore appelé la famille chrétienne complète, au moins pour participer à une fête officielle.

Le « Bleu-Brug », qui a mis à l'ordre de son Congrès l'étude de la famille bretonne, voudrait grouper à Sainte-Anne une foule de familles patriarcales, pour aider à les sanctifier et à les exalter.

C'est une idée qui ne manque ni d'originalité ni de grandeur, et je suis chargé de vous demander votre collaboration pour en assurer la réalisation.

Il est à souhaiter qu'on publie dans chaque paroisse l'annonce de cette fête, qu'on encourage le peuple fidèle à y participer: et si l'on fait pour ce nouveau pèlerinage un peu de la propagande qu'on fait pour Lourdes, il n'est pas douteux que Sainte-Anne verra en septembre une fête qui fera époque dans les annales du pèlerinage. Cette fête projetée par le « Bleu-Brug » aura

Unan eus doriou koz kêr Wened

un double caractère: celui de rendre un hommage national à celle que nous nous plaisons à appeler notre grande duchesse, sainte Anne, et celui de déployer devant les multitudes qu'attireront ces solennités les richesses de notre costume que tous nous désirons voir estimer et conserver.

Elle pourrait se passer à peu près ainsi:

Les pèlerins, à leur arrivée, feraient leurs dévotions particulières dans la matinée, et assisteraient à la messe du Congrès à 10 h. 1/2 ou 11 h., durant laquelle les chorales chanteraient des cantiques du mariage et des mères chrétiennes.

— Vers 1 h. Ces pèlerins se rendraient dans la grande cour du Petit Séminaire, où ils seraient groupés par région et par costume.

— Le cortège ainsi organisé irait par l'enclos au Monument des 250.000 Bretons, où un discours serait

prononcé, avec, avant et après, un chant en l'honneur des morts de la grande guerre.

— Sortant de l'enclos, le cortège contournerait la fontaine, entrerait sur le terre-plein de la basilique et défilerait devant la statue de sainte Anne placée sur une estrade et entourée du clergé pendant que les chorales, accompagnées du grand orgue, chanteraient le cantique à sainte Anne.

— Le cortège prendrait la direction du théâtre Nicolazig, où il assisterait à la Passion de Goneri et de ses compagnons soldats de la grande guerre, drame en six actes et en vers de M. l'abbé J. Le Bayon.

Tel est, cher confrère, le projet conçu par le « Bleu-Brug » Vannetais, projet béni par Monseigneur, qui désire sa pleine réalisation.

S'il vous plaît, faites-lui bon accueil et aidez-en la réalisation. Envoyez dès maintenant votre adhésion au Secrétaire du « Bleu-Brug » Vannetais, qui est l'abbé Le Gal, vicaire à Quiberon (Morbihan) et en retour il vous tiendra au courant du développement et de la réalisation de ce projet grandiose qui ne peut avoir sa raison d'être qu'à l'ombre du sanctuaire vénéré de Sainte-Anne d'Auray.

Ce projet réalisé et exécuté, nous aurons contribué à faire aimer notre sainte Patronne — et à exalter notre chère petite Patrie — et nous aurons prouvé aux étrangers que nous pensons bien ne pas être les derniers des Bretons.

SAINTE-ANNE-D'AURAY

Grand Concours de chorales du 16 Septembre 1926

Dans le but de donner aux Concours de chants leur maximum de valeur artistique et de faciliter la tâche du jury, il sera sévèrement tenu la main à l'observation des règlements qui veulent que les concurrents isolés ou groupés (solistes ou chorales) fassent connaître pour le 1er Septembre, dernier délai, la catégorie en laquelle ils veulent concourir. Les catégories sont les suivantes :

a) Pour les solistes, et dans l'ordre: soprano, contralto, ténor, baryton, basse.

Les morceaux de concours sont imposés et ne peuvent être autres que ceux des Recueils parus de *Kanaouennou* 1921-22-23-25. Ne peut concourir: qu'un soliste par voix dans chaque chorale.

b) Pour les chœurs :

Chœur à 3 voix mixtes;

Chœurs à 2 voix inégales;
Chœurs à 2 voix égales;
Chœurs à 4 voix mixtes.

Les chœurs présenteront, en outre, un morceau libre breton, mais sans sortir de la catégorie adoptée pour le morceau imposé.

Après l'audition des chœurs, les chanteurs populaires seront admis à se faire entendre, à la condition expresse qu'ils choisissent leurs morceaux dans le recueil intitulé: *Kanaouennou Koulmig Arvor* 1926. Pour ce, ils devront, pour le 1er septembre, signaler au secrétaire du Comité de musique le texte des chants qu'ils désirent faire juger.

Pour chaque voix et chaque chœur, les engagements sont reçus par le Secrétaire de la Section de Musique, Mlle de Kermenguy, château de Kermenguy, Cléder (Finistère).

Les *Kanaouennou ar Bleu-Brug* 1921-22-23-25, les *Soniou Feiz ha Breiz* et les *Kanaouennou Koulmig Arvor* sont en vente:

Emgleo Sant-Ildut, 4, rue du Château, Brest.

Librairie Le Goaziou, Quimper (Finistère).

Librairie Prud'homme, Saint-Brieuc (Côtes-du-Nord).

Librairie Perlier, rue Saint-Yves, Guingamp (Côtes-du-Nord).

Librairie Lafolye, Vannes.

OBSERVATIONS DIVERSES

— Les chorales doivent obligatoirement connaître à plusieurs voix: *Bgo goz*, *Sao Breiz-Izel*, des « *Soniou Feiz ha Breiz* », ainsi que les cantates qui seront exécutées au Monument des Morts au cours du grandiose défilé des familles bretonnes.

— La répartition des prix des concours de chant est faite par le jury formé du Comité de musique du Bleu-Brug.

— Les chœurs à 2 voix égales ou inégales sont particulièrement écrits pour les groupes ruraux.

— Le Comité de musique pourra attribuer 1 500 francs de prix aux chorales, 250 francs aux solistes et 250 francs aux chanteurs populaires (*Kenstrivadeg Koulmig Arvor*, digor d'an holl baotred ha merc'hed yaouank etre 14 hag 20 vloaz). Cette année, par suite du grand nombre de chorales susceptibles de prendre part au Concours, le *Bleu-Brug* ne peut s'engager à leur rien donner, en dehors de ces prix, comme frais de déplacement.

— Les concours de chant commenceront au théâtre *Nikolazic*, à 8 heures très précises et seront suivies de 9 h. 1/2 à 10 h. 1/2 d'une audition de chœurs et de chants bretons par la chorale de Saint-Sauveur de Brest.

Le Comité de Musique du Bleu-Brug.

Breuriez ar Brezoneg

I. — Konkour dre skrid evit 1926

DEVERIOU AR C'HONKOUR

I. DEVER KENTAN :

Perak eo dleet d'eomp karet ha miret hon brezoneg ?
 Ar re a gavo teir digarez o devo 20 poent ;
 Ar re a gavo peder o devo 25 poent ;
 Hag ar re a gavo pemp o devo 30 poent.
 7 pe 8 linenn d'an hirran.

II. EIL DEVER :

Kaout 5 krenn-lavar (proverbes), anavezet en ho parrez. Skriva anezo e brezoneg ha trei anezo e galleg.
 Evit pep krenn-lavar skrivet hep fazi ha troet mat : 5 poent.

III. TREDE DEVER :

Pelec'h ha pegoulz eo ganet ha marvet Sant Erwan ?
 En pesort parrezioù eus eskopti Landreger en deus tremenet epad e vuhez ?
 Pe da zeiz e vez gouel Sant Erwan ha pardon Landreger ?
 4 linenn: 15 poent.

IV. PEVARE DEVER :

E pe vloaz ha pelc'h en em ziskouezas Santez Anna da Nikolazig ?
 Kaout tri lec'h eo enoret enno Santez Anna en Breiz-Izel.
 Pe da zeiz e vez gouel Santez Anna ?
 5 linenn: 15 poent.

V. PEMPED DEVER :

DIOU DIVINADENN

1° Ped devez a lakaio eur velc'houdenn evit pignat e beg eur voger d'ezi 15 metr uhelder ? Ar velc'houdenn a bign pemp metr en deiz hag a ziskenn pevar en noz.
 15 poent.

2° Gant an nao niverenn gentan, grit eun
 dōlenn henvel ouz an hini a zo aman, en eun
 hevelep doare ma kavoc'h ar gont 15 en eur
 gontan eus an eil penn d'egile.

- a) A-glei da zehou ;
- b) Eus an nec'h d'an traon ;
- c) a groaz.

15 poent.

VI. C'HOUEC'HVET DEVER (d'ober pe da lezel).

An neb her graio brao, evit ar pezh a zell an displegadur hag an doare-skrivan, a vo laketa er gevrenn gentan.

Danvez. — Pegen brao ha pegen mat eo bevan war ar mēz, e kichen bevan er c'hēriou.

Ar c'horf, ar spered, ar galon, an ene a zo gwella diouz 'n em gaout war ar mēz eget er c'hēriou.

Ar c'horf; — yac'husoc'h eo d'ar skevent alan ar gwez, ar yeot, ar bleunioù ;

Ar spered; — deskamiant a zo muio'h e kē, met sperejou eun, poellek, diazez, a zo muio'h war ar mēz ;

Ar galon; — da galon ar c'houer ar mēzioù a gomz hag a gān war gant tōn dishenvel, diouz koulz ar **hiā**, diouz doare al labourioù, diouz an tōlennou en em ziskouez d'e zaoulagad hag a sked bepred meurbed ha gened Doue. E kē, safar an dud a voug pep mouez all ;

An ene; — an natur a gelenn an den, a frealz anezan, a laka kompouez e skianchoù. Ar relijion a gord muio'h gant buhez ar mēzioù.

Grit diouz chom war ar mēz hag en ho pro Vreiz da vevan ; suroc'h e vezoc'h da vevan evurus.

**

Breman, selaouit mat !

1) Evel warlene e vo dalc'het kont eus an doare-skrivan hag eus an doare-renkan (présentation) an deverioù.

2) Evit kaout prizioù, eo red bezan en « Breuriez ar Brezoneg ». Ar re n'o deus ket c'hoaz roet o hano a c'hall hen kas raktal d'an O. Cocaign, Institution Saint-Joseph Lannion, gant 5 timbr a 8 gwenneg da heul, e diabarz o lizer, ma 'z int lennerien da **Felz ha Breiz**.

3) Lakaat, fraes, e penn pep dever :

a) An hano ; — b) Al lezhano (prénom) ; — c) Ar barrez ; — d) Ar gêriadenn ; — e) An oad ; — f) Ar skol emañ enni, kristen pe laik.

(Ar re a zo et er mēz eus ar skol a c'hall ive kemer peurz er c'honkour, ma n'o deus ket c'hoaz 15 vla).

4) An holl labourioù a renko bezan en em gavet gannin da zivezatan a-benn ar **15 a viz eost**. Kas anezo d'in d'an adres-man : **Monsieur l'abbé COCAIGN, Institution Saint-Joseph, LANNION (Côtes-du-Nord)**. Lakaat, en tu pe du, a-ziavéz d'al lizer : **Breuriez ar Brezoneg**.

II. — Konkour e Santez-Anna

vit ar re, paotr ha plac'h, o do bet ar prijou kentan e pep rann-vro.

1. **Kân** : « **Bro goz ma zadou** ».

2. **Lennadeg ha disklêriadur** : Eur pennad eus eul levr brezonek bennak.

3. **Istor** : Sant Erwan ; — An Dukez Anna.

Piou e oa Richemont ? — Pesort servij e rentas d'ar Frans ? (Pa ve komzet eus Jann d'Ark, eur Breton a zonz raktal e Richemont).

Tostaat a ra, bugaligou, ar mare merket evit digas deveriou ar c'honkour. Resevet e vint betek ar 15 a viz eost. Goude, avat, e vezo adhu a-grenn.

Ha breman, n'eo ket 'ta, bugaligou, e fell d'eoc'h anaout pesort digoll ho po evit al labour grêt ganeoc'h. Setu aman, berr ha berr ha sklêr mat. Digorit erfad ho taoulagad ha lennit.

Breiz a zo rannet en pemp rann-vro. Evit ar bloaz pep rann-vro a roio prijou d'he bugale, ha goude, gant goueliou ar **Bleun-Brug**, an daou vugel an desketan, da lâret eo, ar pôtr hag ar plac'h a vo bet da gentan en pep rann-vro a vo kaset da Santez-Anna-Wened evit ober eno, gant ar vugale a vo bet ive da gentan er rannvroioù all eur c'honkour neve. Eno, ar pôtr hag ar plac'h a vo da gentan evit Breiz a-bez, o do neuze, adarre, prijou dispar.

a) Prijou roet gant Bleun-Brug pep rann-vro.

Evel m'ho peüs gwelet, bugale, er bloaz-man eo kalz êsoc'h evit warlene. N'eus nemet an dever diwezan hag a c'hallfe lakaat unan bennag da jom a zav. Met evel ma zo lavaret d'eoc'h, ar re a garo ne raint ket an dever-ze hag e vo grêt diou gevrenn eus ar vugale.

- 1) Ar re o devo grêt an dever diwezan ;
- 2) Ar re n'o devo ket grêt anezan.

Kevrenn gentan. — Evel just, ar re-man o do prijou kaeroc'h. Muioc'h a boan o devo bet : dleet e vo d'ezo eta eun digoll brasoc'h !

Setu aman ar prizioù a vo roet d'ezo evit **200 lur** a zo anezo :

Priz kentan :	50 lur	} ha pep a levr a eur skoed (Buhez santez Jenovefa a Vraban).
Eil priz :	40 lur	
Trede priz :	30 lur	
Pevare priz :	20 lur	
Pempvet priz :	10 lur	

Eus ar 5^{et} d'an 10^{et} priz : eul levr a ugent real ;
Eus an 11^{et} d'an 20^{et} priz : eul levr c'houezek real ;
Eus an 21^{et} d'an 30^{et} priz : eul levr a eur skoed.

LENNIT PIZ

1) Ar re a raio an dever diwezan a dle ober ive an holl deveriou all.

2) Gwelloc'h e vefe ma rafent an dever diwezan **war eur bajenn distag**.

3) Ar **pôtr** hag ar **plac'h** a vo da gentan eo a yelo da Santez-Anna-Wened.

Neuze eta, ma vez an tri briz kentan da dri bôtr, na ielo nemet an hini kentan diouto da oueliou ar B.-B. ; ar plac'h a vo da gentan, diouz tu ar merc'hed a ielo ive. Eur pôtr hag eur plac'h a vo kaset, ha nann daou bôtr pe diou blac'h. — Vel just, kement bugel a garo mont a c'hello mont da Santez-Anna, ar muian ar gwellan, nemet ne vo nemet an daou gentan eus pep rann-vro a c'hello kemer pers er c'henstrivadeg, e Santez-Anna, ha beaji war gont B.-B. o rann-vro.

Eil kevrenn. — Er gevrenn-man e vo ar re holl n'o dezo ket grêt an dever diwezan. Kement-man a zo grêt evit ma c'hallo, memez ar re yaouankan ac'hanoc'h, bugale, kaout eur priz.

160 lur a brijou a zo evidoc'h.

Priz kentan :	25 lur	} hag eul levr a eur skoed.
Eil priz :	20 lur	
Trede priz :	15 lur	
Pevare priz :	10 lur	
Pempvet priz :	5 lur	

Eus ar 6^{et} d'an 10^{et} priz : eul levr a c'houezek real.
Eus an 11^{et} d'an 20^{et} priz : eul levr a eur skoed.
Eus an 21^{et} d'an 30^{et} priz : eul levr a eiz real.

Breman, avat, eus ar gevrenn-man ne 'z aio hini ebet da Santez-Anna-Wened, da c'hellout kemer pers er genstrivadeg a vo eno.

b) Prijou roet gant goueliou ar Bleun-Brug d'ar pôtr ha d'ar plac'h a vo da gentan evit Breiz a-bez.

Ar pôtr hag ar plac'h eus ar gevrenn gentan o devo grêt ar gwellan deveriou a vo kaset eta gant Bleun-Brug o rann-vro, da c'houeliou ar **Bleun-Brug** en Santez-Anna-Wened, ar 16 a viz gwengolo. N'o devo, evel just, netra da baeen. Ar rannvroioù all a gaso

ive pep a zaou vugel. Eun dek bennag a vo eta du-hont. Eur c'honkour lennadeg ha kan a vo grêt eno etrezo. Goulennet e vo ive eun draig bennag diganto diwar-benn **ISTOR BREIZ : Sant Erwan; an dukez Anna;** traou ês bras. Goulennet e vo diganto kanan « Bro goz ma zadou » gant Taldir. Ha neuze, ar **Bleun-Brug** a roio peb a briz dispar d'ar pôtr ha d'ar plac'h a responto ar gwellan.

Roet e vo da bep hini anezo :

1° 100 lur.

2° Eul levr kaër.

Daoust hag ober goap eo kement-se, bugale??...

Mignon ar vugale.

Tadou ha mammou

it, d'ar Bleun-Brug,

da Geranna, d'ar 16 a viz gwengolo a zeu,

gant ho pugale hag ho tud koz,

gwisket holl en ho kaera, ha diskouezet eno, dirag ar bed, n'ema ket Breiz o vont da ziskenn en he bez, c'hoaz!

Santez Anna a vo kel laouen ouzoc'h ma teuio d'ho tiambroug war dreujou he iliz.

— Galvit ho ki 'ta buhen va Dôùé!
— N'em eus ket a zory pe hano eo,
rag dech diveza em oa prenet anezan.

— Lous eo ar werenn ganeoc'h
— M'ho peus c'hoant kaout eur we
ren neat, e rankit lakat dek gweñneg muioc'h.

Chapel sant Mikael e Plougerne (1)
gant Yv. Flo'h

Mikael an Nobletz

(1577-1652)

(Kendalc'h)

Mikael an Nobletz beleget

Peurc'hraet gantan e studi, desket bras war an th. oloji, Mikael an Nobletz, a-raok distrei da Vreiz, a reas eur pelerinaj d'eur chapel d'ar Werc'hez e bro Bourdel. Da c'houde, e kreskas c'hoaz e binijennou. Epad c'houec'h miz e yunas, e chomas hep dougenn eur c'hrez, hag e tremenas e zerveziou o pedi hag o pleustri war ar velegiaj.

E dud, laouen o welet anezan ken desket, e alie da c'houlenn huan beza beleget, rak sonjal a raent a rafe enor d'ezo, e vije kinniget d'ezan ar garg dleet d'e zeskadurez.

Met hen a responte d'e gerent: « Karg ar veleien a zo uheloc'h eget hini eur roue pe eun impalaer. N'eo ket a-walc'h kaout an oad dereat, ma n'oar ket santel a-walc'h. Risklus eo mont er garg-ze hep beza prepet mat. Ar zent a grene o reseo an Urziou sakr. »

Hag e c'houlenne digand e dad eur pennadig amzer c'hoaz.

Er c'houlis-ze, an aotrou Neuville, eskob Leon, a c'halvas da Gastell tud da zisput war ar skianchou sakr, hag a c'hoanteas gwelet ive Mikael o tont, rak klevet en doa ano eus e zeskadurez vras. Plijadur en devoe oc'h e welet hag oc'h e glevet, ha muioc'h c'hoaz eget e zeskadurez e prizas e izelded a galon, e zantelez. Diskleria a reas dirag an holl e rofe d'ezan eur garg uhel en e eskopti, kerkent ha ma vefe tro.

(1) Ar chapel-man a zo savet harp ouz an ti ma chomas Mikael an Nobletz emman endra m'edo oc'h ober taolennou an Mision.

Mikael ne voe ket touellet, hag a ziredas buan d'ar gear da veva eur vuhez kuzet. Met e dad, laouen holl, a reas d'ezan eur zoudanenn gaer meurbet, henvel ouz an hini a zouge an dud a lliz a renk uhel. Mikael a gavas an tu d'en em zizober buan eus ar zoudanenn-ze, re vrao evitan, ha d'he rei d'eur beleg paour eus ar vro. — An tad, pa glevas, a yeas e kounnar, a dennas ar zoudanenn digand ar beleg paour: « N'e ket d'eoc'h, met d'am mab, eo em eus graet ar zoudanenn-ze. He c'hasit d'ezan. »

Mikael ne fellas ket gantan he c'hemeret, hag a reas rebechou d'e dad, gant doujans, o veza m'en doa gwall-gaset eur beleg hag en em lakaet war var da veza eskum-munget.

An tad a zavas keuz gantan hag a gasas ar zoudanenn d'ar beleg paour.

Evelato e tisplije d'ezan doare beva e vab. Pedi a reas anezan da c'houlenn eur garg uhel en eskopti, eur garg a oa vak... Ret eo d'it, emezan, kaout eur garg bennak evit beva, rak diganen-me n'e pezo ket kalz a beadra. N'out ket ar c'hosa, breudeur ha c'hoarezed e peus da ranna ganez; da lod ne vezo ket pouner. P'e gwir out deuet mat gand an aotrou 'n eskob, e pezo da c'houlenn. »

Met ar mab a respountas en doa aon o samma e ziouskoaz gand eur garg re uhel. « Penaos, eme an tad, goude ar pezh am eus graet evidout, goude beza dispignet ouspenn daou vil skoed evit da skollia, evelse eo oun paet ganez? Ne fell ket d'it kemeret eur garg a rofe d'it peadra da veva hag a dolfe enor var da dud? »

Mikael a respountas e vije gwelloc'h gantan diwall al loened eget beza e penn eur manati pe eur barrez. « Mat, eme an tad, diwall a ri al loened evel ma c'houlennez. » Hag epad eur pennad Mikael a voe karget da ziwall ar chatal. Erfin e dad e lakeas er mez eus e di.

Mikael en em dennas e ti e vagerez. Houman a rannas gantan an tamm bara he doa, ha Mikael, an doktor, a vevas eno evel an distera eus an dud. Tremen a raé e amzer o lenn ar Skritur Sakr, oc'h ober katekiz d'ar vugale, o c'houlenn aluzep evit peorien ar barrez. Da zul e veze gwelet etouez an dud dister e iliz Plougerne. E dud o doa mez gantan. Ar re all o doa truez outo, ha meur a hini a lavare oa bet direizet e benn gand ar studi, en doa labouret re ha kollet evelse e skiant vat.

Goude beza tremenet evelse eur c'houec'h miz bennak, e c'hoanteas mont da Bariz, da welet doktored skol vru-det ar Sorbon, gand ar fizians da gaout war e hent eun den fur ha santel gouest d'e alia ha da ziskouez d'ezan an hent a dlle kemeret.

E dad a roas d'ezan peadra da vont da Baris, gand ar fizians e c'houlennfe beza beleget e Paris hag en defe, da c'houde, eur garg e eskopti Leon.

Mikael a yeas da glevet doktored ar Sorbon, met desket en doa e Bourdel hag e Ajen kement a veze displeget er Sorbon, ha ne reaz nemet en em lakat da studia yez an Hebreed (ar Juzevien), evit gellout lenn ar Skritur Sakr er yez-ze.

Ar pezh a gavas a wella e Paris a voe eur sturier, an Tad Kotton, jesuist, kovesour ar roue, brudet dre e brezegennou hag e zantelez. Mikael a zigoras d'ezan ene, a lavaras petra c'hoantae: labourat evit gloar Doue ha silvidigez an eneoù o prezeg e Breiz, hep klask na karg uhel nag enoriou.

An Tad Kotton e alias da zalc'her mat d'ar c'hoant santel-ze ha da c'houlenn, an urziou sakr hep dale pelloc'h.

Mikael a zentas, en em roas d'ar bedenn, hag e voe beleget e Paris, d'an oad a dregont vloaz.

Dont a reas da Blougerne da lavaret e oferenn genta. Evit doare, edo ar c'hiz, en emzer-ze d'ober leinou bras, pa veze eun oferenn nevez. Pedet e veze ar gerent, ar vignoned, an amezien, tri c'hant, pevar c'hant den a-wechou, hag e veze pep seurt c'hoariou goude lein.

Mikael, evit enebi ouz ar c'hiz fall-ze, a lavaras e oferenn dirag e gerent hepken, ha ne voe, da c'houde, na lein vras na c'hoariou.

Mikael oc'h ober pinijenn e Tremenac'h

Eur wech beleget, penos e tremeno e vuhez? N'e ket kargou uhel eo a glasko. Pell zo en deus lakeet en e benn poania gand e genvroiz da zeski d'ezo o c'hatekiz, d'o farea eus ar gizioù fall a zo skignet en o zouez, d'o zrei ouz Doue, evit ma kaso Breiz eleiz a eneoù d'ar Baradoz. Met evit gounit an eneoù, eo ret beza santel meurbet. Hor Zalver, a-raok en em lakat da brezeg an Aviel, a dremenas 40 dervez er gouelec'h, o yun, o pedi, oc'h ober pinijenn. Mikael a c'hoantae ive prepari e ene, hag ec'h en em dennas en eul lec'h gouez, e kichen ar mor bras, e Tremenac'h. Sevel a reas eun tammig lochenn goloet gand plouz, hag eno e tremenas tost da eur bloaz, o pedi hag oc'h ober pinijenn. Kousket a rae war an douar noaz, eur maen dindan e benn, dougen a rae eur gouriz reun ha tamm lienaj ebet. En em skourjeza a rae betek lakat ar gwad da redet. Ne zebre nemet eur wech bendez, hag eun tamm yod heiz hep laez nag amann nag holenn. Ar yod-ze a veze digaset d'ezan en eur skudell gand eur vaouez eus a gichen, ha servichet dre eun toull premeustr a oa war e lochenn. Ne eve nemet dour, ha c'hoaz eun nebeudig hepken. Ober a reas droug d'e stomog, ha betek fin e vuhez en devoe da c'houde droug stomog. « Met, emezan, ma 'm eus graet droug d'am stomog, d'am ene em eus graet vad. »

Ne gwitae e lochenn nemet evit mont da lavaret an oferenn dek munut vale ac'hano, da iliz Tremenac'h, iliz hag a zo bet, goloet gand an trez, er bloaz 1720; ne gomze gant den, nemet pa z'ae da govez. Pedit, prederia war gwirioneziou ar relijion, studia ar skiantchou sakr, setu petra rae e doug an deiz. Neuze ive eo e sonjas en doare d'en em gemeret evit kelenn ar bobl dre skeudennou, tao-lennou, parabolennoù.

Ty Mikael an Nobletz 1
skeudennet gant Y. Floch

Eur pennadig a-raok m'oa fin d'e vloaz, e kwiteas Tremenac'h, rak eur vaouez teodet fall en em lakeas da lavaret pep seurt traou diwar e benn ha da zével an dud enep d'ezan.

Divezatoc'h e tiredo kalz pelerined da Dremenac'h, d'al lec'h m'oa bet ennan Mikael oc'h ober pinijenn, ha kalz grasou a vo roet eno d'ezo.

Mikael en em laka da brezeg e Plougerne

Goude beza graet kement a binijenn, pedet kement an Aotrou Doue, Mikael, entanet e spered hag e galon, en em lakeas da brezeg an Aviel e pep lec'h, en iliz, war an hentchou. Mont a rae dre barrez Plougerne da glask an dud en tiez, er parkeier; pa veze foar, marc'had, ec'h en em laka war an hentchou e tremene dreizo an dud, hag e komze d'ezo eus Doue, ar relijion, silvidigez an ene.

(1) Ti savet war lec'h ha stumm an ti bihan ma tremenas Mikael an Nobletz eur bloaz ennan e Tremenac'h.

Da zul e veze gwellet a-wechou er parreziou tro war dro da Blougerne, o prezeg, oc'h ober katekiz d'ar re vras ha d'ar re vihan, o kovez an dud. Gourdrout a rae kalet an dizursiou hag ar pec'hejou m'en em roe an dud d'ezo, hag e tiskoueze d'an holl hent ar Baradoz.

Met, evel m'eo bet lavaret, den ebet ne c'hell beza profed en e vro. Mikael a voe kemeret gand eur c'halz eus e genvroiz evid eun diskiant, eur beleg foll. Evelato ar beorien hag ar re glanv sikouret ha frealzet gantan e gleve gant plijadur hag a zente ouz e gomzou.

E gerent o doa ato poan ha mez o welet penaos e veve o mab. Tud a renk uhel evel ma 'zoant, gwelet o mab o tiskenn ken izel-ze! Pebez rann-galon evito! Eur mab ken desket, en dije graet d'ezo, ma karfe, kement a enor, setu ma ra lae war madou hag enoriou ar bed!

Pa veze e Kerodern, goude beza lavaret e oferenn e chapel sant Glaoda, Mikael, distro d'e di, a gemere eun tamm bara du, e zraillhe en eur skudell, hag a dole warnan eur banne zoubenn, soubenn mevelien an ti, ha setu peseurt prejou dister eo a rae.

E dad, dallet gant ar gounnar, a voe meur a wech warnez skei warnan. Ar vamm a glaske difenn he mab; evelato n'oa ket evit kaout mat ar vuhez a rene. E vreudeur hag e c'hoarezed, pa gemere Mikael e zac'h evit mont d'ar parreziou tosta, a lenve hag a lavare: « Siouaz! Ar barr en deus kemeret adarre hor breur. » Eur barrad klenved, eur barrad follentez, setu petra groge en o breur, war a gredent.

Abenn ar fin an tad ne c'hellas mui dalc'her war gounnar, rak ne gleve bemdez nemet pep seurt traou diwarbenn Mikael, hag e lakeas anezan er mez eus e di, en eur lavaret: « Re bell zo e c'houzanvan ac'hanout. Mervel a ran gand ar vez. Kuita va zi, ha kerz d'al lec'h ma kari. »

(Da gendalc'her).

J. U.

**BRETONEZ, mar karit ho Pro, evel ma livirit,
klaskit eta**

LENNERIEN,

KOMZERIEN,

PREZEGERIEN,

KANERIEN,

da vont da Geranna d'ar 16 a viz Gwengolo a zeu da gemeret perz e kenstrivadegou ar Bleun-Brug.

KERLO AL LEAL

Brema 'z eus ouспен kant vloaz ez oa e Pouelven e bro Vreiz, eun den diwar ar maez, koz-koz, e ano Kerlo, les-hanvet an den leal. Morse n'en doa graet droug da zen; morse n'oa aet diwar an hent mat.

Ha koulskoude, tra iskiis! Kerlo n'oa ket karet; doujet e oa, kredi read e gomzou, e onestiz a oa meulet gant an holl, met n'oa ket karet.

Ar gwel anezan a lakae an holl da veza nec'het, aounik zoken; c'hoariou trouzus ar vugale, c'hoar zadennou skiltrus an dud yaouank, konchennou ar c'homerezed, a ehane a-grenn, 'dal m'e weled o tifourcha en eun tu bennak; n'anavezad mignoun ebéd d'ezan, hag e veve e-unanik en e doull-ti didrous.

Tenval a spered dre veza e-unan, ha skwiz o veva deizio bepred henvel an eil ouz egile, Kerlo, an den eun, en doe eur menoz:

« N'oar ket eürus e Plouelven, emezan. Marvat ez eus dre ar bed broiou sederoc'h ar vuhez enno. Mont a ran pelloc'h da glask an eürusted ne gaver ket dre ama. »

Ha Kerlo a werzas e di, e zouarou; ha neuze, leun e c'hodellou a beziou aour, ez eas da glask an eürusted.

Bale a reas e-pad pell amzer, treuzi a reas meur a wech ar mor divent, gwelet a reas kearioù bras ha pinvidik, mont a reas dre vroioù dudiüs, dre goajou koz gant meur a gantved bloaveziou, el lec'h ma klevéd kanaouennou dispar laboused dic'hiz; pignat a reas war gern menezioù stok o c'hernioù oc'h an oabl; disken a reas e traoñennou doun ha didrous, a vev enno ar bastored; chomm a reas a-zav dirak al lennou glas, hogen ne gavas an eürusted e nep lec'h.

Kement e valeas, ar c'hez, ma tigouezas e penn ar bed. Hag eno Kerlo a welas eur gêr goant, an toennou grêt gant mein lugernüs a skede dindan bannou an heol. Dont a reas eus ar gêr-ze kanaouennou dudiüs, c'hoar zadennou laouen, mouezioù tud yaouank o pedi. Tro-war-dro ez oa

mogeriou gwer kristal, gant eun nor vras; Kerlo a lennas warni:

« Ama ema bro an eürusted;
« Dont a ri ennan ma vezes kavet din. »

« Alo! eme Gerlo leun a levez, setu me eta digouezet e penn va beach hir! N'em eus ket klasket en aner. Emaon o vont da danva an eürusted! »

Teir bazenn a oa etrezan hag an nor; an hini genta a oa en arc'hant, an eil en aour, hag an drede e diamant net.

Kerlo a yea da bignat pa zevas eun nerz vurzudus da staga e dreid e-harz ar bazenn genta, hag e klevas eur vouez o lavaret d'ezan:

« Petra ec'h eus gret evit dont ama? »

— « Anvet oun Kerlo al Leal, a respontas ar Breizad, eun tammig lorc'h ennan. Kement-se a ro da entent n'en deus den netra da rebech d'in. Ne gredan ket em befe morse grêt an disterra droug, na grêt gaou ouz den. »

— « Kaer eo kement-se, a dra-zur, eme ar vouez adarre, hogen n'eo ket a-walc'h en em viret dioc'h ar pez a zo fall, beva hervez ar reiz; traou all a zo e lezenn Doue; red eo c'hoaz ober ar vad, beza karantezus e-kenver an nesa. Hen ankounac'haet ec'h eus, Kerlo al Leal; dizro e-touez an dud, arabad e vezo d'it dizrei ken az po bet an hano a Kerlo ar Madoberer. An nor-ma neuze a zigoro evidout. »

Kerlo a blegas e benn, eun tammig mezek, hag a yeas ac'hano.

Dont a reas daou vloaz goude da skei war dor ar gêr eürus. En dro-ma e c'hellas pignat war ar bazenn genta, a oa en arc'hant, evel a ouezer; hogen, kaer en doe, ne c'hellas ket mont war an eil; ar vouez en doa klevet en dro genta a gonzas adarre.

— « Petra ec'h eus grêt, Kerlo, evit beza digemeret ama? »

— « Deuet 'eus sonj d'in, eme Gerlo, eus eun den brokus, oun dleour d'ezan eus va madou; pa oan yaouank ha paour e prestas d'in arc'hant da brema douar ha d'o labourat dioc'htu; pa falvezas d'in paea va dle, e nac'has kemeret ar vad diwar e arc'hant. Aet oun d'e gaout; paour eo brema d'e dro hag em eus roet d'ezan an drederenn eus va danvez. »

— « Mat ec'h eus grêt, eme ar vouez; diskouezet ec'h eus ez out anaoudek; hogen plijadurus hag aes kenan eo ober vad d'ar re a zo bet mat en hor c'henver; renta ar vad evit ar vad n'eo ken nemet ar bazenn genta eus ar garantez. Kea, ha gra gwelloc'h c'hoaz. »

Ha Kerlo en hent. A benn daou vloaz e tizroas adarre. Er wech-ma ez aes war ar bazenn aour, hogen, galloud ebéd da vont war ar bazenn uhela.

— Kerlo, eme ar vouez kuzet, petra ec'h eus grêt evit beza digemeret ama ? »

— « Aet oun da Vreiz-Izel, d'am c'hêr a Blouelven; galvet em eus d'am zi holl beorien ar barrez, hag em eus rannet etrezo an eil drederenn eus va danvez. »

— « Brav e kavan kement-se, eme ar vouez. Ober vad d'ar re n'o deus grêt na vad na droug d'eomp, setu aze eil pazenn ar garantez; n'eo ket avad an hini uhela; kea, ha gra gwelloc'h c'hoaz. »

Hag, evit an dervet gwech, Kerlo a zistroas e touez an dud. Evelse e oa deuet da veza gwenn, hogen evel ban-nou sklerijenn a oa en-dro d'e benn, cun earidigez a vadelez a oa brema war e zremm, e lec'h an ear fougeüs en deveze kent peurvuia.

Hep ma vije harzet gant netra, Kerlo a bignas ar bazenn arc'hant, ar bazenn aour hag ar bazenn diamant, hag e skoas war dor al lec'h ma rene eun eürusted peurbadus. E galon, me lavar d'eoc'h, a lamme meurbet en e greiz.

An nor a c'hourzgoras, hag ar vouez a anaveze a c'houlennas:

— « Petra ec'h eus gret, Kerlo, evit beza digemeret ama ? »

— « Eun enebour am oa, eme ar Breizad, eun den kallet ha kounnarus, a reas kals a zismegans d'in. Bet oun oc'h e welet, lavaret em eus d'ezan ec'h ankounac'haen, hag em eus lezet gantan an drederenn ziweza eus va danvez. »

— « Ober vad d'ar re o deus grêt droug d'eomp, setu aze uhela pazenn ar garantez. Deus ebarz, ha bez eürus, her gounezet ec'h eus. »

An nor a zigoras frank, Kerlo a yeas e-barz... Eno eme abaoue...

G. AR PRAT.

Evit bez Glaoda 'r Prat

Doze r'her pardono.

An A. Perrot, Rener Feiz ha Breiz..... 100 lur.
An A. Moal, Rener Arvorig..... 20 lur.

Ar re o defe c'hoant da rei o frof evit bez Glaoda a zo pedet da gas o arc'hant d'an A. Drezen, 4, rue du Château Brest. C/C 6238. Rennes.

KERNE

SANT GWENOLE

(Kendalc'h)

Landevenneg - Gradlon - Ker-Iz

Ena distro Sant Gwenole da Landevenneg. Gwenel' zo d'e heul. Labour digeri e zaoulagad en deus ar pôtrig bihan, rak ebarz ar manati pep tra zo meze evitan, hag ar c'henta ma tro e deod 'en e veg (1) eo da c'houlenn digant e Vestr doare eus an traou hag an dud a n'em gav e zaoulagad ganto. Gwennole her c'has neuze d'ober eun dro dre ar manati, hag en eur vont e tispleg d'ean kemend eo gouest e oad da zougen.

Ni, ive, marteze n'ouzomp ket hirroc'h eget Gwenel diwar-benn doareou menec'h Breiz d'ar mareou-ze. Heuliomp neuze an Abad hag an diskib yaouank. Sellomp piz ha sellouomp mat.

**

E kreiz an abati 'z eus eun iliz-koad, lochoù en dro deñ evit ar venec'h, distag an eil diouz egile. Pellloc'h, eun ti peuz-vrazig evit ar pred: rak ouz memez töl e tebr an holl. E kichen ar gegin ha lojeiz an estren, an ostaleri. Ti ebet nemed ar manatiou ne ro digor d'ar vea-chourien hag ar venec'h d'ar mare-ze a veze alies en hend eus an eñ manati d'egille, eus an eil bro d'eben.

Etre Breiz-Veur ha Breiz-Izel 'z eus ato aneo o vont hag o tont. Sant Gwenel e-unan a redo e-pad pevar bloa war n'ugent holl vanatiou emezeier an Arvor, Iwerzon, Bro-C'hall ha Breiz-Veur.

Adrenv, ouz eun duchennig, eun tammig war an uhel hag he fenn dreist ar re all, ema lochienn an Abad. Aelhan en eul töl lagad e wel petra a dremen e pevar c'horn ar manati. An Abad eo an Tad, ar Mestr. Hen a ra al lezenn. War e vaz penn-kamm eo merket e c'halloud. Pa gomz, an hoil a ro peuc'h. Eun dra laret gantan ne vo morse dislavaret, ato e vo grêt.

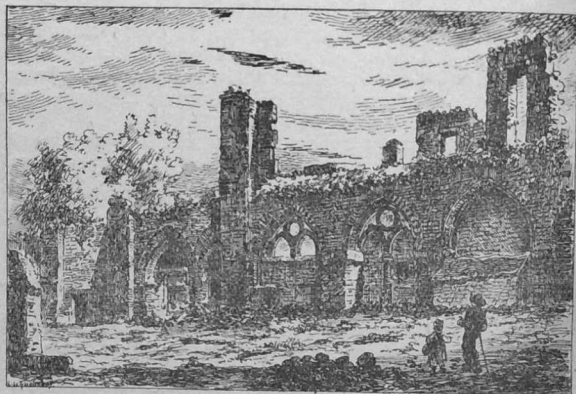
Evel da Zoue e kreder d'ean. Manac'h ebet ne zeo dirazan nemet gourveet, hag arök ober e c'houlenn, en do bet ötre digantan. Dibabet eo gant ar venec'h o-unan; a-wechou, avat, pa well ar maro o tont, an abad a ro e vaz d'an hani a blij d'ean; mar en deus kerent er manati, war unan aneo e koueo an dibab. An traou zo reizet aman egiz en tiegezou breizad all dindan holl galoud an Tad.

(1) Beg; en eur c'horn eus Kerne genou n'e ket anavezet.

Al lochou a ra kelec'h en dro d'eur porz-kreiz. Pa vo savet tro dro eur valli-tôet da vale, henman a dalvo da horz-diabarz ar Manati.

Al lochennou o-unan zo klozet ha difennet gant eur c'hleun bras, eur fôz doun dirazan.

Erméz, en tu all d'ar c'hleun-ze, e kaver ar pourprachou all, ar marchosi, ar c'hraou, ar sanailh, ar c'hardi, ar forn da graza ed, ar veil, [ar vilin], ar govel, an ti-kalvez. Rag er manati e reer an holl vicherioù. Mevelien a zo, pôtréd yaouank war ar studi, bugale c'hoaz o ti-

Ar pez a jom eus iliz manati Landevennec

blas; an holl a labour, ar venec'h er penn-kenta. An Tad Abad a leusk arôk (1) egiz eur mestr-mevel eman gant e dud.

Pa vez eul lochenn, eun tamm-ti da zével, an holl zo mansonienn: eun nebeud peullioù bountet en douar, eur zôl war c'horre da harpa treid ar c'haledeñnou a zougo an doer; eur zôl all d'ober beg an ti ha da staga ar skourrou savet dija. Toit an dra-ze gant soul pe gorz, istankit ar mogerioù gant mouted ha torchadou plouz hag ho peus dioustu diwarboez kemer pasiant-ti, eul lochenn. Ne vo outan na mên, na gwer. N'eus forz, ennan e kousko dous ar venec'h pa vint bet epad an de gant al labour, ar studi hag ar bedenn. Rak striz eman an traou gantio. O buhe zo ikallet: Senti, beva paour, 'n em viret gwerc'h ha glan, atô hag atô.

An hani zo gound da zenti, vo krennet diwar e voued.

(1) A leusk a-rôk, a zigor an hent, zo er penn a-rôk.

An hani a zont kaout war e ano ar c'hoz-boutou zo an e dreid, ar zae-rust 'zo war e gein, ar c'houriz reün zo o verzeria e gorf, hennez a lar eur gaou. Paour-Job eo evel ar re all; rak den n'en deus metra.

Etrezo hag ar bed 'zo eur c'hleun bras. An abad a skrive buhe sant Gwennole war dro ar bloaz 880, a lar: « N'e ket bet c'hoaz digor ar gleud war ar c'hleun-ze e manati Landevenneg zoken evit treid mamm an Abad. »

D'hanter-moz terna ar venec'h war zao da gana Psal-mou ofiz ar Mintin. Goude e reont eur gourvé dillhad hag all. Pa gan ar c'hilhog e stagent adarre gant meuleu-dioù an Otrou Doue. Beteg seiz eur e ohoment da bedi. Displega reont a vouez uhel pedennou savet alies ganto o-unan: litanioù mesket gant goullennou birvidik, huanañennou santel. Kalz ané zo deut beteg enomp, n'int ket maro c'hoaz war muzelloù an dud-se a vez e Kerne o laret grasou deus an noz; grasou ar re veo war ar pemde, grasou an Anaon da noz-veillhou.

Da seiz eur d'al labour, ar rusta pinijenn, ar gweilla pedenn! Krog gant o daouarn en allar, er hall, er morzot, er roeny pe en eskenn, o spered ne ziskrog ket evit an dra-ze diouz an Otrou Doue. Peb hani, marc'h gantan e-unan, a jomo daou-bleget war e tbeiad (beziad) labour beteg teir eur. Lod a ra wardro an douar, lod all wardro an houarn, ar c'houevr hag ar metalloù all. Hen-man a zav leorioù neve, hennez a adkriv ar re goz war gorzennou ha trusk-gwê, eun trede a liv toñennou warno.

D'ar pred, azeet ouz memez töl, ne zebrent nemet an nebeuta ma c'hellont. « Ar yun a bad awechou keit hag ar bloaz. » Ar re zantela ne zellont ouz ar boued nemet hep daou, tri devez. Ne vez ket gwelet alies kig war an döl: d'ar zül hepken ha pa veze ganto eun den enorus bennag... Ha c'hoaz evit sant Gwennole eo re an dra-ze: legumach ha bellar (yod-feunteun) gant eun tammig uiou ha fourmaj d'ar zadorn ha da zül setu aze e voued. D'ar C'horreiz en deus a-walc'h gant daou bred ar zun...

Bebet diwar metra, ar venec'h a gav c'hoaz an tu da verzeria o c'horf gant pinijennou skrijus. P'o deus manket en tu bennag, en n'em dölont noaz en eur ster pe en eul lenn da sklasi, epad ma kanont kanaouennou santel ha ma laront o fedennou keit ha ma c'hellont padout.

Lod all, evit bea (beza) tostoc'h da Zoue, a dec'h diouz ar manati, a n'em guz en eur c'hoad doun da veva o-unan penn. — Diskilbien sant Gwennole zo eet evelse kwit eus Landevenneg an eil goude egile: sant Idunet pe Ebin pe c'hoaz Dibocan da goad-Lin, hizio Kastellin; Martin ha Balay da Irwillhae; sant They da Lothey; ar

breudeur Coatmael bet laeron en o amzeriou kenta da Roskanvel; Comogan, eskob Kemper divezatoc'h, da Veuzeit war Ster Blorn; Goulitz da Sant-Goulitz; Wigon da Dregourez; Tanvoald da Gonne; hag an Tad Rasian da Skaer.

Eus henman eo ez eus ano e gwerz Bosenn Elliant :

« Etre Langolen hag ar Faouët
Eur barz santel a vez kavet,
Hag hen an Tad Rasian hanvet. »

Lod a lar 'z leus diaou rumm ebouez ar zent: ar re genta, seder o doare, tener o c'halon ha plean o balie; ar re all prim ha taer, rust o doare hag entamet o frezeg. » Mar d'eo gwir kement-se, eus ar rummad diveza-ma eo diskibien sant Gwennole. Hen avat zo aneo o diou. Ma oa kalet e benn evel penn peb breton, ma oa dizamant ouz e gorf evel hon tadou koz, ha kri ouz ar hoan, Gwennole, anvet El Breiz-Izel, oa mal, ha dous evit an holl, eur baradoz beva en e gichen. Ne zave e benn hag e vouez nemed dirag an dud vras, ar Rouaned... hag ar re-man a iee bihan o c'halon pa bare warno e zaou-lagad hero, lemmoc'h eget re ar c'haloneka denchen-tijl...

***

D'ar mare-ze e veve e Kemper-Odet, eur roue, Gradlon e ano. Klevet en doa meur a dro trouz eus furnez ha santielez Gwennole. Mall en doa d'e wellet ha setu eun devez e kemas eun nebeudig soudarded ha dao 'trezeg Landevenneg.

Digouet er martati, eo kaset dioustu da lochenn an Tad Abad. Kerkent ha m'en en gavas gantan e c'hourveas eharz e dreid :

« Me eo, a laras hen, roue Kemper-Odet ; galloudek oun, pinvidik ive. N'ouzon pet koufr am eus leun a aour, a arc'hant hag a berlez. Soudarded forz pegemend zo dindannoun, holl int brezelourien kalounek. Larit d'in petra a rafe vat d'ho kallon hag ho po dioustu ho kou-lenn. »

Ar zant, gant eur mousc'hoarz, a astennas e zorn d'ar roue :

« Savit, Roue! Met petra c'hoarvez ganoc'h o tont da gomz d'in eus profou ha danvé. M'o dije bet traou goull ar bed peg war ma c'halon, e kav d'oc'h 'ta, e vijen deut el lec'h distro-man da 'n em guzat egiz en eur bez, e kav d'oc'h em bije larit kenavo da di ma zad, eun ti kaer ha bras, evit dont amañ da veva diwar bara ha dour goude labourat evel eur sklavour ? »

Al ludu eo ma gwele ha ma zi eul lochenn digor da beb avel. Netra ne ra diouer d'in ha morse ar gwal blianedenn n'eo bet hejet ma fenn ganti. C'houi, roue,

n'ho peus plijadur nemed o laza hag o vrezeli. N'eo ket gant beg ho kleze ho po ar rouantelez a bado da viken. Dirak Doue, larit 'ta piou eo ar pinvidika ac'hanomp hon daou? Da zeiz ar varn ho tenzorieu vo kavet skanv e dorn an Holl-C'hallodek. »

Ar c'homzou dispart-se a stolas don e galon d'ar roue. Stoui a reas e benn :

« Mignon santel an Otrou Doue, ganteoc'h ema ar wirione. Ho servicher oun. N'ho peus nemed gourc'he-c'henn ha me zento ! »

Mont a reas kwit kristik a-walc'h, o troi en e spered an aliou fur en doa bet digant ar zant. Kemeret a reas aliës c'hoaz hent Landevenneg. Ha ibep tro e vezo kentellet gant Gwennole.

Roue kri ha didrute kaset en doa beteg meuze e rouantelez en dro dre nerz ha dre heg. Ne zelle ket ouz gwir ar bobl munut an dud hep difenn. Dont a reas da viza mestri mat. Paour ebet ne zeue da skoi war e zor hep kaout gantan da vont kwit, ar pezh a reé diouer d'ean.

Roi a reas brezh dreist-holl d'an dud santel a brezege an Aviel dre bevar c'horn ar vro. Hen o dioualle, o zikoure en o dienez. Sant Guntthiem, mab d'eur Roue eus Breiz-Veur en devoue digantan eun daehen-gaer a zouar etre Ster-Elle ha Ster-Izol, anvet an Aour-ôd.

Ar roue a zonzas goude ober eun eskopti eus Kemper-Odet... Red e oa kaout eun eskob. Sent a-walc'h a oa dre ar vro. Abenn ar fin e tllas ezellou war Korantin a veve d'ar mare-ze en e bemity e kreiz Koad-Neve.

Eur wech savet Korantin da eskob, Gradlon a reas d'ean an difez eus e ger rag aon en doa ne vije staket daoulagad ar zant gant an dizurz a rene siouas etouez e dud hag e zoudarded, ha ne vije deut re aliës e skouarn da vilonsa gant trouz an ebatou-noz ha kanaouenn ar yaouankizou diroll.

***

Mont a reas neuze daved pleg-mor Douarnenez, brava hani zo er bed gant pleg-mor Napl en Itali ha Rio-Janeiro en Amerig an Traon. Eno, benn d'ar mor, e oa Ker-Iz. Wann gwagennou ha tarziou a zeue da dorri ouz an teir voger a reé kelle'h en dro d'ei. Kaer e oa da welet gant he zier men-grouan, en he c'hreiz touriou uhel maner bras ar Roue. Ne oa hend dre ar vro, hend roman ebet ha n'en divije ket e benn dirag nor-dal ker.

Met adrenv ar mogerieu n'eo ket kristenien a veve :

« Da c'houezek vla, an holl verc'hed
N'o deus Doue med ar pec'hed,
Ha da ober e gurunenn
E roont o c'haera rozenn. »

« Ahès, merc'h ar roue Gradlon,
Tan an ifern en he c'halon
Er penn kenta eus an diroll
A gas d'he heul ar ger da goll.

Sant Gwennole a oar evel an holl :

« N'eus e ker Iz nemet traou koz
An ebatou a ve bennoz. »

Ar roue Gralon war iliz-veur Kempe

Deut eo da ger Is da skandelat ar roue.

« Gradlon, Gradlon, laka evez
D'an dizurziou a ren Akès...

« Elec'h ma oa c'hoarzedeg kent
« E vo neuze skrignadeg dent
« E lec'h ma oa kanaouennou
« E vo neuze skrijadennou. »

Ar roue paour, e verc'h en deus ikelennet. — Met n'eo ket bet kredet.

« Ha skwiz gant rebechou he zad
'Vit mont pell eus e zaoulagad
Hi deus grêt gant droug-sperejou
Eur palez kaer tost d'ar sklujou. »

Eno ya an traou en dro goasoc'h eged biskoaz,

« Eno, en aour hag er pertez
Evel an heol e par Akès. »

Boëmet (1) eo an holl gant ar plac'h fallakr.

Sant Gwennole a stag da brezeg neuze dre ger evit distroi an dud diouz jar vouilhenn hag ar fank emaint abars l'beteg o goug.

D'en ne reas van. N'eo ket hen oa mestr ker Is. An droug-spered an hani oa. Dont a reas e-unan da ren an dansadeg dindan dremm eur prinz yaouank

« A zouge dilhad ru
E varo oa hurr ha du
E holl izifi a verv
Hag e zaoulagad a zev. »

Goude beza grêt ha kontet eus a hep seurt, flastret ar grusifi, kranchet, war an osti, e lammas warno gant potred an ebatou.

Pa voe fin d'an traou-ifern-ze, an droug-spered c'homet e-unan er palez a dosteas da gaout Ahès :

« Ma dousig koant, merc'h da C'halon,
Ha muià kartet ma c'halon,
Ha ne hellfen ket e nep giz
Gwelet ale'houe sklujou Ker-Iz. »

— Ma zad a zouge en e gerc'henn,
An ale'houe aour deus eur chadenn
Ha va zad hremen zo kousket
Ha kaout an ale'houe n'hellan ket. »

Met an droug-spered gant komzou flour a droas ar plac'h egiz metra. Hag hi da glask kaout an ale'houe ;

Kaer en e gosni, vel eun Bl
E kouske roue Breiz-Lzel
Hag en dro d'e dal, e vleo gwenn,
A re dispak, eur gurunenn.

Ar verc'h a dosta war beg he zroad ha goustadig deus e gerc'henn, e tenn hep c'hoarzin ar chadenn...

D'ar mare-ze e tigouez e ker d'an daoulamm, war e inkane (2) du, sant Gwennole, kannad Doue.

N'em gavet dirag dor al Lez
« Elec'h ma kouske tad Ahez,
Diwar e varc'h an den santel
A c'halv en noz a vouez uhel :

« Gradlon, Gradlon, sav hep dale,
Sav evit heulia Gwennole,
Sav evit tec'hi deus ar mor,
Sklujou Ker-Iz a zo digor. »

(1) Boëmet, strobinellet, strobet, ensorecél.
(2) Inkane : marc'h.

Hag ar roue koz trubuilhet
Ermez e wele zo savet
D'in-me, d'in-me, ma marc'h priman (1),
Siouas peurgollet ar ger-man.

Emaint kwit o daou.

Ha war o marc'h en eur yudal
E klevan ar mor o ruilhal. »

Neuze ar brinsez,

Dre ger Iz a glei hag a zeo
A rede dispaket he bleo.

« Met pa glev daou lamp ar c'hezeg
Arôk ar mor o tîredek,
Dre all luc'hed gant nec'hamant
E c'halfe he zad hag ar zant.

« Ma zad, ma zad, mar tam c'harit,
War o marc'h skanv am c'hemerit. »
Hag hep respont, an taid tener
A zav e vere'h war an taillher.

Kerkent ar mor a vuana
Ha Gwennole, ten eur grena,
A hop: « Gradlon, töl an diaoul-ze
Diwar dailher da inkane.

Koulskoude c'hoaz, leun a enkrez,
An taid a zalc'h ar beclierez :
Met ar zant a ra sin ar groaz
A deu hag a sko ganit e vaz.

Kerkent Ahez a ruilh war he fenn er mor. Hag ar
marc'h g'leb teil a klamm deus an douar war an douar.

Ar re o deus lannet istor Intron-Varia Rumengod a
oar ar peuntest eus gwerz Kor-Iz a g'lever ar re goz o
kana c'hoaz war ar miz.

Gradlon a dremenas amzemenioù diveza e vuhe, a-we-
chou e Kemper-Korantin, a-wechou e Landevenneg, etre
an daou vignon oa bet ato e wella kuzulierien. Etre di-
vrec'h sant Gwennole e varvas, tostoc'h da Zoue war
an tremen eget ne oa bet en e yaouankiz. E Iliz-abati
Landevenneg e voe seballiet. Houman 'zo bet pillet gant
pôted an « Drañh » er bloavez 1789, hag eus bez kaer
ar roue ne jom mui nemet eun toull don.

Muioc'h a ano z'eus dioutan e Kemper. Eno e we-
ter c'hoaz etre toumioù iliz Sant-Korantin pignet war e
varc'h, o sallet, pell dirazan eus tu Ker-Iz, egiz m'en
defe ar roue pinienn d'ober opad an holl amzer evit
dizurzioù e vere'h hag e zujidi. F. M.

(1) Priman: ar buanan, le plus rapide.

LABOURIOU AR MERC'HED WARDRO AN TI

Kentelioù Tintin Anna

XV^{et} PENNAD

Endro d'an ti

An dro d'an ti a vezo dalc'het kempenn; ne vezo ket
taolet a draou lous el leur; ne vezo ket graet ar bern teñl
re dost d'an ti, gand aoun ne deufe an dud da glenvel
gand ar c'houez a zav dioutan; pa vezo unan bennak
klanv, ne vezo taolet netra ebet dioutan war an teil; en
eun toull, en douar, e vezint kuzet ha raz, ma 'z eus, a
vezo sflapet warno.

Harp ouz an ti e vezo digaset karigelladoù douar mat
da ober eun dachenn e vezo laket enni bodou roz ha
bleunioù all a bep liou hag a beb c'houez vat, bleunioù
kaer krouet gant Doue n'eo ket hepken evit maga ar gwe-
nan met ivez evit laouennat hor c'halon ha kaerât hor
buhez, traou hag a c'hell an holl da gaout, ar paour
koulz hag ar pinvidik.

An holl vere'hed a gar ar bokedou; pa vez aet ar wazed
d'ober o c'houesk, en hanv, e tleer o c'houennat hag o
dourâ ma 'z eus ezomm d'hen ober.

Red eo ivez, ma 'z eus c'hoant kaout legumach da lakat
er pod, kaout eun tammik liorz tost d'an ti; ar wreg he
do c'hoant da gaout eun tammig teil da lakat el liorz-se;
an ozac'h a c'hrosmolo rak ne gav ket d'ezan en defe
re evid e barkeier: « An teil hag an arc'hant ne vez morse
re anezo! » emezan; ha me a lavaro d'ar wreg: « Lez teil
ar c'hreier gand da ozac'h ha gra da vern teil da-unan
evid da liorz! Bep tro ma skubi an ti, laka ar skubachenn-
se en eur c'hased ha taol anezi en eur c'horn bennak,
er miz; eno, e laki ivez, dre ma kavi, atred, deliou sec'h
ar gwez, dreist-holl dioc'h ar gwez kraon, an elo (*peup-
plier*, e galleg), ar skao-gwrac'h (*sycomore*, e galleg)
ha c'hoaz al louzeier c'houennet er parkeier, ar bruzuna-
chou-raz, an tammou mein-skient, teil ar yer hag ar c'hou-
lined... ha traou all. Dont a raint holl da vreina, en eun

douezenn, hag a-benn bloaz ho pezo eun tremp eus ar gwella! »

El liorz eo red kaout kaol, pour, irvin, karotez ruz, ougnon, kignen, fa, fa munut (*haricots*, e galleg); mat e vefe kaout ennan ivez eur wezenn ber bennak, gwez avalou, bodennou spezad ha kastilhez hag eur bengennad sivi bennak.

Eun dra vat eo ivez kaout gwez bras da c'houkori an ti pe, da vihanan, kleuziou, keuneut pe spern warno, d'al laboused da ober o neiziu ma teuint d'hor sikour da zont a-benn eus ar prenvad a deu a-verniou war an traou a hadomp en hor parkeier. Pa gomzan eus al laboused e komzan nann eus ar brini, ar piked, an dubeed pe ar c'higned, met eus al laboused bihan, hor mignoned, « hor breudeur » evel ma lavare sant Fransez Asiz, gwisket ker koant gant Doue, hag a zeblant beza krouet evit debri ar prenvad ha dre-ze ober vad d'an den evel ar beufig, ar filip, ar voc'h-ruzig, ar pintig, al laouenanig, ar penn-glaouik hag all; ra deuint ouz hor berniou keuneud, en hor girzier, ouz hor gwez d'ober o neiziu pa deuo an nevez-amzer. An tadou hag ar mammou a gelenno o bugale hag a zifennno outo o laza, stlepel mein outo, difloupa o laboused bihan ruget hepken gant greun fall ha prenvad. War ar mêz, hor gwella servicherien eo al laboused. Petra zigouezo ma ne espernomp ket o buhez d'ezo?

E berr amzer, hor c'haol, hor melchen, hag hor gwiniz a vezo lonket gand ar melfed ha gand ar prenvad.

Kemeromp truez ouz al laboused pa ne ehanont ket da labourat evidomp. Kaer o deus karga o c'hof ne deuont ket atao a-benn da zibri an amprevaned a zo el liorzou pe er parkeier. Pa stagont gand ar bodennou spezad pe gand eur bengennad kaol, ar prenvad glaz ne vezont ket pell evit o dibri hag o dizec'ha; evit en em zizober anezo e leverer birvi dour diwar deliou skao ha pa vezo yen an dour, e deurel war ar prenvad eun douraerez (*arrosoir*, e galleg). Evelse e varvint ampoezonet.

Mignoned all hon eus c'hoaz, mignoned izel, a ya da guzat en deiz, en aoun da veza gwelet, rak n'int na brao, na koant, en aoun da veza lazec'ha ivez gand an den diannaoudek; hanvet em eus an tousegi, euzus da welet, marteze, gant o c'horf divalo, goriou eleiz warnan, hag o daoulagd difloupet, boazet da welet tenvalijenn an douar.

En hanv, pa vez sec'hor, diouz an noz, e klever o mouez en o zoullou; kana e reont war eun ton truezus hag en o diskan e seblantont lavaret: « Brud fall hon eus etouez an dud ha koulskoude ne reomp nemet vad d'ezo! »

Ar wirionez a leveront: an tousegi ne reont droug ebet; dieubi a reont an douar eus kement prenvad lous a zo enni: laou-tar, c'houiled, garlostenned, prenvad a bep seurt, holl int mat d'ezo. Deskomp d'ar vugale kaout truez

ouz an tousegi e lec'h o laza. Gwechall e veze lavaret o devoa binim war o c'hein, pe en o genou, met deuet oar da welet abaoe n'eo ket gwir kement-se, ha n'eus mui nemed ar c'henaouerien hag a lazfe an tousegi a zo en o liorzou.

*

**

An aered, ne lavaran ket; ar re-ze o deus binim, dreist holl an aered-viber; met, a drugarez Doue, ma 'z eo stank an aered en hor bro, ar re viber n'int ket; an aered viber a zo bihanoc'h eged an aered divinim ha n'o deus ket an hevelep liou; rousoc'h e vezont; berroc'h e vez o lostou ha begok; o fenn a vez plat ha tri-c'horn; o c'horf a zo tevoc'h; evel an aered all e chomont kousket er goanv hag hep tamm; pa deu an heol e tivorfllont hag e teuint er mêz eus o zoullou; klask a reont neuze boued da zibri. D'ar mare-ze ez eus da ziouall outo rak ma krogont e raint droug o veza m'eo leun o sac'h-binim; en o genou, er javed uhela ez eus daou zant lemm ha kleuz hag a-drenv d'an dent-ze eo eman o sac'h-binim; pa flemmont e ront eun toull er c'hroc'hen hag e lakeont binim da vont dre an toull-ze; pa vez digor o genou ganto e welet mat an dent-ze ha ma c'hoarvez ganto beza torret, an aer-viber a c'hell en em zifenn c'hoaz, rak a-drenv he daou dant hira he deus re all bihanoc'h ha kleuz ivez.

War *Feiz ha Breiz*, « al labourer » en deus merket ar peza oa da ober pa vezet bet flemmet gand eun aer-viber: Binim an aer-viber, emezan, a zo eur poezoun evid ar gwad hag an nervennou; pa vez evet, ma 'z eo yac'h ar c'henou hag ar stomog, ne ra ket a zroug; droug a ra pa vez mesket war eun gand ar gwad. An ezel a zo aet binim ennan a deu da c'houeza, terzienn a vez hag a-wechou ar maro a c'hell dont d'he heul. Gwella 'zo da ober eo klask miret ouz ar binim da vont, dre ar gwazied, beteg ar galon hag evit se eo mat starda uheloc'h eged ar gouli hag ivez gand eur gountel pe eun dra bennak all eo talvoudus brasaat ar gouli evit lakât ar gwad da redek: da heul ar gwad e teu binim er mêz hag ez ay nebeutoc'h warzu ar galon. Darn a laka an tan war ar gouli. Evel ma 'm eus lavaret, gellout a raer, hep riskl, eva binim, rak-se ma 'z eo bet flemmet an dour pe ar vrec'h e c'heller suna al lec'h flemmet gand ar c'henou; met red eo, 'vit gellout ober an dra-ze, e vefe yac'h ar c'henou. Ouz an derzienn e c'heller rei louzou an derzienn hag ivez traou tomm da eva. Evit doare, emezan c'hoaz, n'eus ket ouspenn unan dre zek o vervel, eus ar re a zo bet flemmet gand an aered-viber. » Ar moc'h gouez hag ar moc'h donv a zebr aered, heb aoun ebet; ar broc'h, an avalaouer hag al laboused bras a zebr ivez kalz aered. Beva a reont en douar, pe er gwez kleuz, pe dindan ar reier; o c'haout a raer c'hoaz dindan ar ber-

niou teil pe ar berniou keuneud; eur wech c'hoaz, an darn vrasa anezo n'int ket binimus.

XVIe PENNAD

Diabarz an ti

Dor an ti, koulz hag ar prenecher, a vezo livet bep an amzer, gand aoun ne deufe ar c'hoad da vreina; ar prenecher a vezo digoret alies, da rei aer; ar gwer warnezo a vezo frotet bep sadorn, pe walc'het gand eun torch gleb pe gentoc'h gand eur gazetenn goz; skleroc'h e vezo ar gwer hag ar sklasennoù ma lakaer eun nebeudig gwin egr en dour a gemerer d'o gwalc'hi.

Bep sadorn ivez e vezo puret an daol, ar skinier, ar fourno, ma 'z eus unan; ar gweleou a vezo laket da luia gand eur bros ha torchet goude; bep miz e vezo frotet eun tamm koar outo ha chenchet an dilhad-wele; en armeliou, renket er zolier, e vezo berniet an dilhad: hizou, rochedou lien teo ha padus, pleget gant preder, merkou enno evid o anaout: diou lizerenn da ziskouez piou eo o ferc'hen; e traon an armel e vezo laket ar bou-teier; an dilhad dindan er stal e kreiz hag an dilhad war gorre er stal uhela.

Ha pa 'z eo gwir e kavomp tro, leveromp eur ger di-warbenn ar gwiskamanchou. N'eus ket a verc'hed gwisket ker kaer e nep lec'h ha merc'hed Breiz pa zougont gwiskamanchou o bro. An holl a anzav kement-se ha daoust da-ze e weler Bretonnez oc'h heulia gizioù ha gwella ma 'z int eo da lakât ar re a gerz d'o heul da goll o gened, o dahvez hag o furnez.

Eun tammig koef bihan ha tano a jom c'hoaz war gern penn ar merc'hed, met dizale e nijo kuit evel an tavan-cherou broudet, ar chaliou a-liou, al lostennoù danvez teo, tro ganto. Ar wazed, e Leon, a zoug atao o zokou ledan, hag o dougen a ouezont, met a hent all ne jom ket kalz a dra ken eus a wiskamant ar re goz ha koulskoude e pelec'h e oa gwazed gwisket ker klok gwechall ha re Sant-Thegonnec, Landivisiau, Bodilis ha tro-war-dro?

E Bro-Gerne, e talc'her gwelloc'h eged e Leon da wiskamanchou Breiz. Kerneviz a oar peger brao eo o chupennoù a-liou, o dilhad broudet gant neud seiz pe neud aour; kompren o deus graet ez eo eun nerz evid eur bobl derc'hel mat d'he gwiskamant koulz ha d'he yez.

Daoust ha tud Leon ha tud Treger n'o deus ket kement a skiant ha tud Kerne? Lavaret a ve graet, rak skouarn vouzar a reont; an diaoul a c'hoarz o welet sotoniaeh ar Vretoned diskiant-ze: « Bro santez Anna, goudoret gant he mantell betek vreman a zo d'in hep dale », emezan, ha bemdez e kouez, unan pe unan, war vizied e forc'h lemm: eneoù kollet gand al lorc'h.

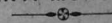
Eur pôtr yaouank pevar bloaz war nugen, aet d'eun eured, a oa, diouz an noz, o sellet ouz ar re a oa staget da zansal, goude koan; e giniterv, mamm diou blac'h yaouank, skanv o zroad, tortiset o bleo, a lavaras d'ezan: « Kea en o zouez ha kemer da blijadur; pehini eus ar merc'hed koant a zo aze eo da hini goz? »

Hag hen, hep c'hoarzin a respontas: « N'eus, er zal-man, na gened, nag onestiz! Bez dienkreiz, mamm va bugale-me m'eman ket aze! » hag ez aes er maez raktal.

Doue holl c'halloudek, selaout hor pedenn; mirit ouz hor bro da vont da goll; lakit eun tamm poell e penn he bugale; roit da entent d'ar merc'hed eo eun tamm mat enorusoc'h d'ezo heulia giz o bro eged hini ar bazianezed divergont kollet gand ar franmasoned; ra zeuio adarre, er miz eus an armeliou, dero pe gistin, ar gwiskamanchou kaer ha padus o deus laket Breiz da veza ker brudet ha ma 'z eo dre bevar c'horn ar bed kristen.

Janedig er skol

(MALL GANTI MONT D'AR GÉR)

War don : An hini goz.

1 Dre brenezier digor ar skol E welan o para an heol E klevan kan, tra la la, An evn bihan, tra la. 2 Er skol ivez ez oun dalc'het Vel eul lapous en e gaoued. A c'hed digor, tra la la, A drevn an nor, tra la. 3 Mall bras am eus da vont d'ar gêr Da redek buan ha seder Dreuz al lannou, tra la la, Hag ar parkou, tra la. 4 Pelloc'h pa vin digabestret, Evel eun heiz penfollet Me a fringo, tra la la, Hag a lampo, tra la. 5 Diouz ar mintin ne glevin ket Mouez ar c'hloc'h d'in o lavaret War zao, war zao, tra la la, Dillo, dillo, tra la. 6 Elec'h deski skriva ha lemm Ha lakat eur bern traou em fenn Me a zesko, tra la la, Goalc'hi, goro, tra la.	7 Meur a dra all a zeskin c'hoaz Reiboued d'ar ver, d'ar zaout, d'ar c'haz Ober gwelhienn, tra la la, Tempa souheun, tra la. 8 Me zesko kignat patatez Ribotat hag ober krampoez Hag aza yod, tra la la, Leun barr ar pod, tra la. 9 D'am leoriou me a lavaro Pad daou pe dri miz keavo D'ar grammadeg, tra la la, Har d'ar galleg, tra la. 10 Me a gomzo va brezoneg Va yez ken kaer, ker flour, ker c'houek Me a gano, tra la la, Soniou va bro, tra la. 11 Amzer an ho c'hoaz da c'hoari Cand Anna, Finig ha Mari Edoug an deiz, tra la la, Ken e vin skuiz, tra la. 12 Ha pa vo deut gant miz here, Da zistrei d'ar skol, ar mare Me a deuo, tra la la, Laouen en dro, tra la.

MELEGAN.

Glaoda ar Prat

Barz Plougastell

1875-1926

D'ar meurz, 13 a viz Ebrel diveza, e varve, e Angers, unan eus Bretoned hon amzer a gare ar muia e vro: an A. Glaoda ar Prat, Rener skol gristen ar Vern d'Anjou.

Ganet e oa bet e Sant-Louis Brest d'ar 25 a viz Genver 1875, met e dud ginidik eus a Blougastell a zistroas d'o farrez koz pa n'en devoa c'hoaz nemet pevar bloaz; Glaodaig a yeas d'o heul hag a voe savet gand eur voereb koz d'ezan, e Kerzadiou.

« Eno, eme J. ar Braz, gant e gamaraded, en deus redet, diarc'hen, e benn noaz, a-dreuz ar parkadou sivi, ar brug hag al lanneier. Nag e kare dija d'an ampoent kaerderiou e vro. Nag e plije d'ezan chom pennadou hir da arvesti ouz ar c'herreg...

Savet gantô en nenvou linenn rouzet o c'hein (1)

En e bennadou eusted, nag e kare, gand e vignoned, mont da gonta e levenez d'ar reier-ze hag a

... Gemere lodenn en o flijadurioù

Hag a responte skiltrus d'o holl c'hoarzedennou (2).

Met pa deue d'an dristidigez gwaska e galon a vogel, neuze e kerze d'an aod da glask frealzidigez. Azezet war eur garreg, e dreid en dour, e lavare e boan-spered d'ar mor glas, hag henman, gand e vouez klemmus, a skanvae d'ar paotrig e velkoni.

Eno eo e teskas hor mignon karet Breiz, ar vro gaer « koad en he c'hreiz, mor en he zro » a dlie kana ken mat divezatoc'h. Eno ivez eo e tanvaas pennadou kaer a blijadur o lenn marvailhou brezonek er paperennou a goueze dindan e zaouarn, ha, diouz an noz c'hoaz, nag e kare, er veilhaded, selaou kontadennoù ar Re Goz!

Liammou nerzus a zo o tere'hel an Aotrou Prat stag ouz douar e yaouankiz: « Eul lodenn eus va c'halon a zo chomet e Plougastell! » a lavare alies. » (1)

D'e drizek vloaz, Glaoda, evit gounit e vara a voe kaset da vevel bihan d'al Likez, da Gemper, met unan bennek eno o welet en doa spered hen distroas diouz al labour-korf ha pevar bloaz goude Glaoda a oa mestr-skol

(1) Mouez reier Plougastell.

(2) Mouez reier Plougastell.

(3) Kentskrivad J. ar Braz da Nozveziou an Arvor, p. IV et V.

— 275 —

e Landivisiau el lec'h ma tlie chom tri bloaz war nugen.

Pa deuas ar brezel, daoust ma n'oa ket eus ar re grenfa e rankas tec'het diwar e labour, evel ar re all ha mont e kostez torr e benn, el lec'h ma n'en devoe droug bet koulskoude, a drugarez Doue.

Er bloaz 1916, da viz Here, e voe euretjet e Kermaria-Sulard gand ar skrivagnerez Loeiza Charran a dlie daou vloaz goudeze rei d'ezan eur verc'h vihan anvet Janig da zeiz he badiziant.

Goude ar brezel Glaoda a voe tenzorier Feiz ha Breiz epad bloaz da c'hortoz kregi adarre da ober skol e Montroulez hag e Landivisiau. Evit redet warlerc'h e vara e rankas mont, breman daou vloaz, da Vern d'Anjou da ren ar skol gristen. Ne voe ket hir e bennad buhez eno; da zadorn Bleuniou e reas e skol ziveza; ar berr-alan hag an droug-lounezi a stlapas anezan war e vele; d'al lun-Fask e voe nouet; d'ar merc'her e teuas e anaoudegez d'ezan adarre met n'oa ket evit kredi, daoust pegen to-c'hor oa, e vije ar maro gantan c'hoaz; d'ar merc'her warlerc'h, o veza m'en doa poan vras ar medesin a gasas anezan da Angers da denna dour anezan met dal ma voe graet d'ezan gourvez war an daol, a-raok ma oa bet amzer da ober eun dister dra d'ezan, e tremenas. D'ar zadorn warlerc'h, 17 a viz Ebrel, e voe diskennet e gorf e douar Breiz, e bered Kermaria-Sulard, parrez e bried. Glaoda a zo bet eur mestr-skol, met eur mestr-skol oa ha ne lake ket ar vugale a veze war e dro da gaout mez eus o zud hag eus o Bro; yez hag istor Bro-C'hall a zeske d'ezo met n'o lakea ket evit-se da gasaat ha da zilezel yez hag istor Breiz evel ma ra darn.

Gant bugale Breiz edo e breder o veza ma ouie ervat eo i ar Vro da zont ha pa rankas tec'het diouto evit gellout dont gwelloc'h a-ze war zikour e dud e voe rannet e galon, evel m'her gweler dre al lizer-man a zigasas d'in d'ar bloaz nevez:

Vern d'Anjou, 26 a gerzu 1925.

Otrou ha Mignon ker,

N'hellomp ket lezel da dremen ar bloaz nevez hep kas d'eoeh hon mennoziou, hon hetou, hag eus hor c'helou.

Hon hetou? Ra blijo gant Doue skuilha warnoc'h ha war hoc'h oberou breton ken talvoudus d'hor Bro Breiz, e wella bennoziou, rei d'eoeh nerz ha yec'hed da gas da benn an alar oc'h krog ker mat ennan. N'emaomp ket e Breiz, n'eus fors, hag abalamour da-ze, marvad, hon daoulagad a zo digor frank o sellet war-zu bro hor c'havell da c'houzout petra dremen enni. A drugare Doue, n'emomp ket hep kaout, keleier eus Breiz, p'eo gwir ho peus ar vadelez da zigas d'eoeh hep miz Feiz ha Breiz. Trugare d'eoeh, a greiz kalon!

Daoust ha Jenovefa, petra e teu da veza? Er zizun dremenet hon deus bet ar blijadur da ober anaoudegez gant an O. Jollec, person Bretoned Trélazé. Setu aze eun den a zoare hag en deus plijet kalz d'eoeh. Mont a raimp d'e welet. Etizians am eus da vont da vestr skol di a-rôk pell. O eurusded! Beza adarre e bro ar Brezoneg! e-touez ar c'hantikou hag ar zoniou breton! Va Doue! hastit digas d'eoeh an deiz-se!

Dorn ouz dorn, evit Doue ha Breiz!

Ho mignonned.

GLAODA 'R PRAT.

Evel mestr-skol, Glaoda ne reas morse an distera gaou ouz e vro; evel m'hen anzave e Breiz-Atao, Abeozen, unan eus e wella diskibien; n'oa ket evit gouzanv e vije taolet an distera dismegans, gand ar re en doa da welet warno, war ar yez en doa desket war bardenn e vamm; evel barz e klaskas he lakât er renk uhel hag enorus he doa gwechall, hag eur barz, e gwirionez, oa Glaoda; e Plougas-tell e tastumas danvez e levr kenta *Soniou ha Gwerziou* anvet gantan: mouez *Reier Plougastell*, ha moulet er bloavez 1905 gant bennoz an A. Dubourg, eskob Moulins.

Goudeze, er bloaz 1907, e ro d'omp *Marvailhou ar Vretoned, e tal an tan*; er bloavez 1909, *Nozveziou an Arvor*; er bloavez 1911, *Rimadellou brezonek*; er bloavez 1914, *Marvailhou ar Vretoned*.

Evel marvailher Glaoda n'en deus ket e bar; etouez al lizri a zo bet digaset d'ezan, da veuli e labour a varz, hini m'oarvat ne reas muioc'h a vad d'e galon eget hennan bet kaset d'ezan gand eur person bras eus a Vro Dreger.

MON CHER AMI,

Tous les amis de la Bretagne vous sauront gré de ne pas désespérer d'elle. Elle est bien menacée, hélas! dans tout ce qu'elle avait de beau et de glorieux. Nos compatriotes n'ont plus de fierté nationale. Il y a cependant un mouvement nouveau de relèvement, et dans cette tendance admirable de renaissance vous avez une part absolument hors ligne.

Que le peuple se mette à suivre tous ces vaillants initiateurs, à les écouter, à les lire, et la Bretagne sera sauvée! Peut-être serait-il très utile d'avoir des colporteurs. Les protestants en ont.

Je vous envoie la trop modique somme de dix francs avec l'expression de mes vœux les plus ardents pour le succès de vos travaux. En tout cas, Dieu vous en tiendra compte, et aussi, j'aime à croire, la Bretagne de l'avenir.

Votre tout dévoué

C. GUITTEREL, ch. hon., *Curé de Gouarec*.

Goude ar brezel Glaoda a zavas *Jenovefa a Vraban*; o tont eus ar vouleraz edo c'hoaz p'edo war e dremen-van hag o welet peger koant a oa fichet sae nevez ruz-wenn al levr-se da vont da gaout al lennerien en deus roet d'ezan e vouse'hoarz diveza gand e vennoz; lavaret en do d'ezan, en e galon, ar pez a lavare dre skrid d'e bevare levr marvailhou:

« Kea, levrig nevez, douget war aezenn ar balan, ar brug hag al lann, kea da lavaret d'ar *paour kez Bretoned* eus an ugentvet-kantved, a gomz c'hoaz ar Brezoneg, ez eo o yez din a bep doujans, a bep karantez, a bep enor; lavar d'ezo ouspenn ez eus en hon amzer tud a bep renk, a bep stad, lod zoken er c'hargon uhela, o deus desket

ar Brezoneg, a gar hag a gomz ar Brezoneg, ken alies gwech ma kavont tro d'hen ober, a zifenn ar Brezoneg hag a c'houlenn evitan, e Breiz, ar frankiz a zo dleet d'ezan e pep lec'h! »

**

Ma 'z eo bet eur breizad penn-kil-ha-troad Glaoda a zo bet ivez eur c'hristen mat: kenteliou e voereb Franseza a zankas ken doun en e galon ma n'o ankounac'heas morse; hi eo a zeskas d'ezan penaos tostaat ervat ouz Doue:

En deiz a-raok, va moereb vat
Abred am c'hasas da gouskat
Gand aoun n'am bije 'n eur c'hoari,
Saotret va ene o pec'hi.

O devez kaer va Fask kentan,
Hep hini henvel er bed-man,
Evidoun c'houi voe luc'heden
An deiz a bado da viken.

Ar feiz e kalon Glaoda a jomas atao ker birvidik ha da zeiz e bask kenta.

E c'her oa: *Da genta Doue* hag ar ger-ze, lugernus war e levriou kenta en divije gelllet lakat war gement skrid a zo kouezet diouz e *bluen-zir* rak n'eus ket bet unan anezo ha ne vije ket bet skrivet gand eur spered leun a zoujans evit hor Mamm Zantel an Iliz. Eun den a zoujans Doue oa Glaoda; e Trede Urz sant Fransez edo, ha skouer Paour Asiz hel lakeas, m'oarvat, da gaout kalon a-walc'h da c'houzanv, heb en em glemm re, trubuilhou ar vuhez daoust peger kalet ha peger c'houero int bet evitan a-wechou!

Skriva eur yez pa c'heller ouz hen ober lakaat arc'hant da goueza er c'hodell ha brud da zavel war an ano a zo eun dra hag a vez gwelet ken alies ha bemdez, met karet eur yez, evel ar brezoneg, he difenn hag he skriva pa n'eus c'hoaz nemet dismegans ha paourentez da zastum evid ar re her gra, setu aze eun dra ha ne vez ket gwelet stank ha setu aze koulskoude ar pez en deus graet Glaoda e doug e vuhez, dre garantez evid e Vro.

Kalz o deus e lennet en e levriou, war *Groaz ar Vretoned, Feiz ha Breiz hag Arvorig*; lavaret a raint eur bedenn evit diskuiz e ene.

E bered Kermaria-Sulard ema e gorf; karout a rafemp lakât war ar c'horf-se eur bez, stumm kristen ha stumm breizad d'ezan, ma vo diouz doare an hini a vo dindannan; eur bez hag a vo savet gand ar re a zo bet en e skol, gand ar re o deus e lennet ma c'hello kement hini a zaoufina warnan lavaret e c'hell Breiz, daoust peger paour eo he yalc'h, kaout kalon a-walc'h c'hoaz evelato da ziskouez he anaoudegez vat d'ar re a labour eviti heb ehana da labourat evit Doue.

Y.-V. PERROT.

AN AOTROU ABGRALL

1846-1926

Eur breizad kalonek all, an Aotrou Yann-Vari Abgrall a zo tremenet ivez d'an 10 a vezeven diveza.

Ganet e oa bet d'an 22 a vezeven 1846, e Lambaul-Wimiliau, e bro ar feiz krenv hag an ilizou kaer. Beleget er bloavez 1870, an A. Abgrall a voe kaset da ober skol da Bont-Kroaz, el lec'h ma chomas 18 vloaz; abaoe ar bloaz 1888 edo e Kemper; an ospital a oa en e garg; an enor en doa da veza dean ar chaloned; pell amzer eo bet

Rener ar « *Société archéologique du Finistère* »; karet ha doujet e oa gand an holl evel ma 'z eus gellet her gwelet, antronoz gouel ar Galon Zakr, kement all a dud a oa diredet a bep tu da ziambroug e gorf d'ar vered.

Den ne anaveze tenzoriou e vro evel dan; gwelet e veze betek e 75 vloaz oc'h ober tro Breiz war e varc'h-houarn; ne oa ket eur chapel kuzet e gwasked eun draonienn ha ne vije ket anavezet gantan tu ha tu. Anaout a rea an holl denzoriou a oa bet kizellet gand ar re goz e mein gallet ar vro; met anaout a rea ivez an tenzoriou all o doa ar Vretoned savet, a rumm da rumm, gant o c'halon hag o spered.

Pa voe krouet ar *Bleun-Brug*, er bloaz 1905, beleg ebet ne voe laouenoc'h egetan o welet hag oc'h harpa, e pep doare, labouriou ar Vreuriezh nevez.

E c'hoar Mari-Anna a zo bet unan eus skrivagnerezed brudeta Feiz-ha-Breiz hag atao, betek ma teuas kanvou ar brezel bras da ranna he c'halon, e staged gant mall da lenn ar skridou dudius a goueze eus he fluenn aour.

Diveza gwech ma welis an A. Abgrall eo da c'houel ar *Bleun-Brug* e Lesneven d'an 13 a viz Gwengolo 1923, p'edo Duk ha Dukez Breiz, endra ma sone kleier ar Wer-c'hez en o enor, o tont, en o dilhad alaouret, — evel ma teujont 500 vloaz kentoc'h, skoaz-ha-skoaz, war o c'hezeg sternachet kaer, o daou dindan eun de ruz herminiget, tudchentil vrasa Bro-Leon-hag 20 pe 30.000 breizad ouz o heul, — da staga ouz iliz an Itron Varia leueou a-walc'h evit ma vije hiviziken beleien da bedi Doue enni da virviken evit Breiz. An daolenn-ze eus Bretoned ar XVes kantved diskleriet gant Bretoned an XXes kantved a skoas kement war e galon ma welid an daerou o koueza puilh eus e zaulagad, hag hep mar ebet, epad an oferenn a lavaras dirazi, war blasenn vras ar Folgoat kel leun ha d'ar pardonjou brasa, e c'houlennas ouz an Itron Varia lakaat Bretoned e amzer da vale war roudou ar Zent o deus krouet Breiz-Izel.

Ar bedenn a reas e Folgoad e harz treid an Itron Varia d'an 13 a viz Gwengolo 1923 a gendalc'ho da ober en nenv, el lec'h ma vo dizale, dre nerz hor pedennou, ma n'eman ket breman, o kana meuleudi an Dreinded, etouez sent Breiz, goude beza gwelet Jezuz

O lakat war e benn
Ar gaera kurunenn,

evel ma sone an ograou, p'edo e gorf, yen skourn, astennet dirag an Aoter e iliz veur sant Kaourintin, endra ma lavaret warnan ar pedennou diveza.

Evit beza mat an traou e tle beza ar vuhez atao e kenver ar maro. Breiz a goll an eil goude egile he gwella difennourien; trumm goude Theodor Botrel eo marvet Anatol ar Braz; trumm goude Anatol ar Braz, Glaoda ar

Prat, trumm goude Glaoda ar Prat, ar chaloni Abgrall: Breiz an nenv a binvidika, met arabad eo, evid an dra-ze e teufe Breiz an douar da baouraat.

Pötred yaouank, 15 vloaz, 20 vloaz, 25 bloaz, piou ac'hanoc'h a zavo da genderc'hel al labour vat evid ar Vro boulec'h gant ar skrivagnerien-ze a zo o paouez tremen?

Ouz eur barz a varv evit beza mat e tlefe beza dek o sevel da genderc'her e ero.

N'eo ket labour eo a vank, evel ma lavar an Aviel, labourerien avat, an hini eo.

Y.-V. P.

RESPONCHOU DIVINADENNOU MEZEVEN

I. — Eur gaolenn. II. — An ear. III. — An naon.

IV. — L
TOK
LOGOD
KOZ
D

V. — 25 ha 15.

Er miz a zeu e lakimp aman anioù gounideien divi-
nadennou c'houec'h miz kenta ar bloaz.

**Soudarded ha mortoloded koz
ar brezel braz**

it, d'ar Bleun-Brug,

da Geranna, d'ar 16 a viz Gwengolo a zeu, da we-
let ar bez-meur emañ o sevel eno

d'an 250.000 breizad

a oa er brezel ganeoc'h hag a zo kouezet war an
dachenn.

It da lavaret ano anezo da zantez Anna!

DIVINADEN ???

Perak an oll dud a zo bet o prena

E ti **ALLAIN** HORLOGERIE
POPULAIRE
60, rue Jean-Macé, BREST

(Gwechall ru ar Ramp etre ar ru Siam hag ar ru Vras)

hag plas an **Ed, e Lannilis**
a lavar eo guelloc'h marc'had en
tiez-man evit ar memez qualité ?

— Ablamour e kement ti a gom-
merz ez euz frejou hanvet « frais
généraux » hag a deu da greski priz
ar marc'hadourez hag an ti-man
o veza ma ne deuz ket kals euz a
frejouze a zimnu anezo c'hoas a
beb-hent evit profit ho hostizien.

Eur c'hado brao a vez roet var
marc'had ar bizaouedou aour.

— Tud an ti a gomz brezounek —
R. C. Brest 4102

**Atelier de Carrosserie Mécanique
Sellerie & Peinture**

R. C. Brest 2529 — Tél. 25

MAISON

Frédéric Laurent

23, 25, 27, rue de La Tour d'Auvergne - LANDERNEAU

MME VVE LAURENT
successeur

Spécialité de Voitures

légères caoutchoutées

Road-Carts et Trotteuses

Charrettes anglaises

Gardens

Roues caoutchoutées tous systèmes

Transformation de roues ferrées
en roues caoutchoutées

Braoa ha Gwella Marc'had

GWELEOU HA MATELAIU

Pluw-weleou hag Oreillerou

a gavoç'h e ti

L. LE BIAN

39-41, place Marcellin-Berthelot — BREST

Gloan ha bep seurt, deuz ar vro ha deuz an estranjour
reun, pluw, lienachou evit matelaioù ha pluw, etc., etc.

Eno vez komzet brezonnec'h. — TY HA KONFIANZ.

Ulinucine Moreul

Eul louzou anavezet-kaer dre ar vro, hep beza implijet awalc'h c'hoaz evit ar vad a ra ! an **ULINUCINE MOREUL**, an hini eo.

Petra eo 'ta an **Ulinucine**-se ker brudet ? An **Ulinucine** a zo eul louzou graet gant *iod* ha *phosphates*. An *iod* a zo evit yac'haat ar goad, evit ober goad nevez ; ar *phosphates* a zo evit krenvaat.

Gouvezet e deus an Doktor MOREUL kavout ha meska daou danvez nerzus meurbet ; an « *iod* » hag ar « *fosfor* » da ober eul louzaouen dispar evit parea ar glanvoudien hep dale.

An **Ulinucine** e c'heller ober ganti mat-tre, e lec'h an eol-moru, ar sirop portal, ar sirop « raifort iodé » ha « iodé ferré » ;

An holl louzeier gwechall-se, a zo eiz pe zek kwech sem-ploc'h eget an **Ulinucine**. Houman a gaver enni pemp santigram « *iod* organique » dre lodad souben hag er re-all ne gaver tamm ebet, pe ken nebeut a tra, hag en unan nemet daou zantigram.

Peseurt klenvejou a vez paret gant an **Ulinucine** ? Da genta, an *doken*. — An *doken* zo usoc'h holl klenvejou ar vugaligou, sempladurez, liou rali, kresk re vuhan, gwerbl er c'houzoug, ha divezatoc'h klenvejou an eskern, an droug skevent, an izili kamm.

Ha ma 'z eo an **Ulinucine** eul louzou hep e bar evit ar vugale, kerkoulz all eo evit ar plac'h yaouank oc'h ober he c'hresk hag ar vaouez arru an oad a zaou-ugent bloaz. Diouall a ra ivez diouz ar berr-alan, al langis, ar boan-bou-zellou, hag an droug-dargreiz.

Ar SIROP CELTIQUE

Klanvoudien dalc'het gant ar paz, kemerit **SIROP CELTIQUE** an AOTROU MOREUL, apotiker bras e Landerne

Eleveurs,

N'employez que les produits vétérinaires du Docteur MOREUL, qui sont les plus efficaces, les plus estimés et les plus connus.

GRAINES POTAGÈRES, FOURRAGÈRES et de FLEURS

Semences sélectionnées des Meilleures Maisons

Maison A. HUON

Fondée en 1840

L. AUDREN, SUCCESEUR

13, Rue de Siam -- BREST

Adresse Télégr. : AUDREN-GRAINES-BREST

Téléphone 3-36

Articles de Pêche

Cordages — Ficelles en tous genres

Brezoneg en ti.

Maison de confiance

R. C. Brest 49

QUINCAILLERIE A. GUIAVARCH

48, rue Louis-Pasteur

BREST

Grand choix de fourneaux
et
d'Articles de ménage
de 1res marques.

BUANDERIES
et Marmites anglaises

Outils agricoles et d'amateurs

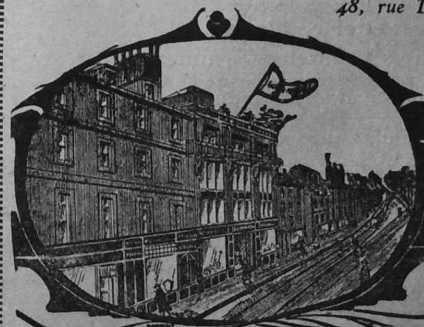
Outillage de forge
et pour toute profession

ÉCLAIRAGE

Lanternes de Voitures

CHEMIN LINOLÉUM

MALLES - VALISES - CARPETTES

MAGASINS DE DÉTAIL
ET BUREAUX :

48, rue Louis-Pasteur
5, rue Suffren

MAGASINS ANNEXES :

46, rue Louis-Pasteur

2, 3, 4, 5, rue Suffren

Dépôt des Zincs de la VIEILLE MONTAGNE

Rougeurs des Nouveau-Nés

Gerçures des Seins

Sont radicalement guéries

par **POMMADE**
et **POUDRE NOELLINE**

Toutes Pharmacies et Lab. Noëlline, 75, rue de Siam, Brest.

C. RÉMY

Téléph. 6-68

68 et 132, rue Jean-Jaurès — BREST

MÉDAILLE D'OR AUX ARTS DÉCORATIFS 1925

FABRIQUE de MEUBLES MASSIFS

Meubles Bretons, Meubles Louis XVI et modernes

Chambres à coucher — Salles à manger

Lits fer et cuivre, Literie, Glaces,

Laines à matelas, Plumes et Duvet.

— PRIZIOU AR GWELLA MARC'HAD —

An dud diwar ar meaz a vezo digemeret eus ar gwella

ECOLE PIGIER

15 bis, rue de la Mairie — BREST

Première Ecole Pratique de Commerce fondée en Europe en 1850

Comptabilité commerciale — Tenue des Livres de Commerce
Sténographie — Dactylographie

Cours le jour, le soir, et par correspondance

Programme remis ou envoyé gracieusement sur demande.

= GRAINES DE SEMENCE =

Téléph. 33 Landerneau
C. C. postal Nantes 81371

F. HILY

Télégr. Hily-Landerneau
R. C. Brest 1377

16, Quai de Léon — 1 et 3, rue du Commerce
LANDERNEAU

GUIPAVAS PLOUGASTEL-DAOULAS

Concessionnaire de la marque ci-contre

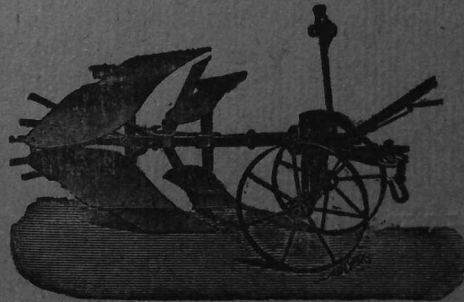
Exigez-la sur toutes graines
vendues en paquets et, prin-
cipalement sur betterave,
carotte blanche, rouge,
jaune, Rutabaga, etc, etc.

Construction en séries de la Merveilleuse petite BRABANT si connue

“ L'ÉMIETTEUSE ”

Véritablement la Reine des Charrues

E. BELBEC'H
Ingénieur

Fondeur-construc-teur

&
LANDERNEAU

Qualité unique BB, extra-résistante : 120, 135, 145 et 155 kilogr.

EST I

Feiz ha Breiz a zo daouzek gweneg ar pez

BREST IMPRIMERIE DE LA PRESSE LIBÉRALE, 4, RUE DU CHATEAU

LE GÉRANT FR. GEORGELIN.